

Бібліографія

Агітпроп ЦК КП(б)У, ЦК ЛКСМУ, та Управління Політосвіти. Самоосвітня робота партії та комсомолу влітку. Держвидавництво України. 1927 рік, стор. 83 ціна 35 коп.

Організація літньої самоосвітньої роботи партії та комсомолу має безперечно дуже важливе значіння, як одна з галузей культурної роботи партії взагалі. Тому слід цілком привітати появу книжки, що її рецензується.

Не зважаючи на відносну короткість, вона має цілком конкретний зміст, дає багато практичних вказівок, як керувати роботою гуртків, як розподіляти матеріал, користуватися підручниками то - що.

Інакше кажучи, книжка не тільки ставить питання, але й практично його розв'язує. В книжці надруковані такі статті: Бройде. Про літню партосвітроботу, І. Смілянський — Система Комсомольської Політсамоосвітньої роботи влітку. Боград — Організація й методи самоосвіти*. В. Невський — Індивідуально-групове читання газет*.

В цих статтях докладно освітлено відповідні питання. Керівники гуртків знайдуть тут багато детальних вказівок, як провадити роботу.

До видання додано п'ять примірних кругів читання, а саме з питань господарського будівництва, міжнародного стану, національного руху, історії, один круг читання спеціально комсомольський та крім того перелік книг з красномого письменства, які рекомендуються вживати в самоосвітній роботі.

Кожний круг читання містить в собі дві або три теми, актуальні що до сучасного моменту, приміром, китайська революція, загинання англійського капіталізму то - що.

До кожної окремої теми додано бібліографію з оцінкою підручників, зі вказівками як корисніше керуватися цими підручниками в самоосвіті.

Розроблення тем обчислено на широкі кола читачів; як особлива категорія самоуків при цьому береться на увагу — менш розвинена молодь.

Єдиний програм самоосвітньої комсомольської роботи безперечно має важливе значіння, він внесе в цю роботу кінце потрібну єдність, плановість. Книжка передбачає тільки політико-освітні завдання — на нашу думку було б корисно поширити пропонувану систему й на інші галузі знання.

Саме видання вже виходить поза межі свого завдання, намічаючи одну тему художньо-літературну.

Корисність рецензованої книжки дає підстави гадати, що вона буде перевидана, чому ми звертаєм увагу на поновлення статті Невського конкретними вказівками — якими часописами та кому найдоцільніше користуватись.

Видання гарне. Ціна невелика.

К. Г. Тасічко

Єпископ В. М. Бравн. Комунізм і Християнство. Накладом „Українських Щоденних Вістей“ Нью Йорк, 1927 р., 153 стор.; ціна 50 центів.

Можна чи ні рекомендувати твір колишнього єпископа В. М. Бравна: „Комунізм і християнство“, перекладений з англійської мови Євг. Круком і виданий в 1927 році в Нью-Йорці в серії „Бібліотеки Союзу Робітничих організацій“? — Рекомендувати цей твір, як підручник для антирелігійної пропаганди ні в якому разі не можна, бо це видання позбавлено так передмови, як і приміток до тексту. А тому, не можна рекомендувати антирелігійникам розповсюджувати релігійні погляди Бравна, від яких він ще не звільнився.

Чому ж ми рекомендували своєчасно переклад того ж твору Бравна „Комунізм і християнство“ російською мовою, в виданнях 1923 року „Червоної Нові“ і „Прибою“? В своєму „Указателе литературы по антирелигиозной пропаганде“ (видання „Шлях Освіти“, Хар., 1924 р.), на сторінках 61, 67 і 88 ми дали позитивну оцінку російському перекладові „Комунізм і християнство“ Бравна, тому, що російський переклад мав відповідні передмови від редактора, де були виявлені різні помилки Бравна. З відповідною

передмовою твір Бравна можливо було дати в руки кожному антирелігійникові, без ніякого сумніву, що він неправильно використає думки Бравна.

Розповсюджувати „Комунізм і християнство“ Бравна в виданні „Українських Щоденних Вістей“ (Нью-Йорк) серед трудящих УСРСР не треба, бо у Бравна є багато хиб, багато „уклонів“ від справжньої науки марксизму і лєнінізму. Використати „Комунізм і християнство“ Бравна в УСРСР можуть правильно тільки досить освічені антирелігійники, яким знайомі сотні книжок по антирелігійній пропаганді, які проходили через антирелігійні семінари, які озброєні наукою марксизму та лєнінізму. Для широких верств трудящих УСРСР треба рекомендувати той же твір Бравна „Комунізм і християнство“, але в російському перекладі, бо там є відповідні передмови.

Для розповсюдження серед українських робітничих організацій Північної Америки твір Бравна мабуть і принесе яку-небудь користь, бо в ньому є багато даних для антирелігійної пропаганди. В декількох місцях (стор. 6, 21, 42) Бравн закликає робітників, аби вони прогнали капіталістів з землі, а боги з небес, бо союзниками класовості є паразитизм, бо капіталізм і християнство — паразитичні системи, бо практика сучасної фабрики вчить робітника наукового детермінізму, бо три роки упертої класової боротьби робітничої класи та селянства в Росії проти капіталізму, проти визиску, за безкласову демократію зробили для світа більше, ніж всі держави і всі церкви зі всіма їхніми війнами протягом цілого існування людини (стор. 20).

Єпископ підтвержує, що небесного життя, про яке можна щось знати, нема (стор. 28—29). Єпископ підтвержує, що Ісус з нового завіту не становить для нього історичної особи (стор. 122). Єпископ не вірить, що Ісус був коли небудь людиною на землі (129—стор.). Він гадає, що Ісус не є історична особа, а фіктивна, що новий завіт не має жадних науково доведених даних для біографії Ісуса (стор. 137).

Бравн, як і В. Б. Сміт, гадає, вірить, підтвержує, що Ісуса нового завіту ніколи не було, як дійсної людини, але що він завжди був уявленим богом — (стор. 142).

Особи старого й нового завіту мають мітичний характер. Всі історії про патріархів є легендарні; Адам і Єва не є історичні особи, ісход з Єгипта є легенда, яку довго помилово визнавали за історію — (стор. 139). Міт про царя Саргона породив міт про знайдення Мойсея в комишу: історичного існування Мойсея не доведено. (стор. 140).

Чотири євангелія були скомпоновані з раніших матеріалів, які загинули. „Послання“ Павла — не його. „Послання“ Петра, Якова і Юди є праці не апостолів, написані в другому столітті (стор. 142—143).

Церква і держава завжди були руками, якими економічний систем виконував пригноблення і поневолення переважної більшості народу (стор. 39).

Економічні системи витворюють богів та пророків: пророки проповідували в інтересі тих, хто користувався з існуючого економічного систему (стор. 150). Церква завжди була знаряддям пригноблення. Різниця між католицизмом і протестантизмом полягає не в питанні порівняного супернатуралізму (надприродности), але цілковито в різниці системів економіки, що їх зродили — (феодалізм і капіталізм) — (стор. 40).

Машини викинули надприродних богів з лиця землі, повиягали чортів з її глибин, бо ні богам, ні чортам нічого не залишилось робити, після революції в виробництві. Сучасна церква всіх напрямків з її біблією, вірою, небом і пеклом, з її попівством основана на капіталізмі.

Всі релігійні інституції, християнські так само, як і не християнські, є капіталістичні, керовані капіталістами і для капіталістів: кожна з них існує для того, аби капіталісти могли тримати працюючий клас в темноті і неволі (стор. 95). Боги всіх надприродних пояснень релігії є лиш твори владущої класи — (стор. 85—86). Релігія має класовий характер.

Такі погляди єпископа притягнуть читача, примусять навіть віруючих переглянути свої вірування, поставлять перед віруючими питання: чи насправді існує бог і чорт? чи був Ісус, пророки, апостоли? і т. д. Коли єпископ здає позиції, антирелігійники повинні роззброїти свого ворога; їм треба підняти ту зброю, що кинена в бою; зайняти позиції, що їх здано в бою. Але у Бравна є багато хиб, помилок, уклонів, про які в перекладі українською мовою 1927 року не сказано жодного слова. До перекладу, на жаль, не додано передмови, не додано і приміток перекладача. Між тим, і ця передмова, і ці примітки дуже потрібні для того, щоб з точки погляду марксизму та лєнінізму, виправити хиби, помилки і уклони єпископа Бравна. Основна хиба Бравна полягає в тому, що він не розірвав зовсім з релігією, що він не скинув з себе старого ідеалістичного світогляду, що він не оволодів ще матеріалізмом взагалі, історичним матеріалізмом — зокрема.

Бравн перебуває ще в духовних кайданах. Він, як своєчасно, року 1908—1909, тов. Луначарський, порівнює соціалізм і релігію. Наприклад, Бравн пише: „Марксовський соціалізм є водночас цією релігією і політикою“ — (стор. 7). Навіть Комуністичний

Маніфест Маркса та Енгельса Бравн порівнює до євангелія, називає його євангелієм марксизму, євангелієм Маркса—(стор. 22). „Соціалізм марксіського кшталту це євангеліє во-лі“ (стор. 136); „марксизм являється його (робітника) святим євангелієм увільнення з капіталістичного пекла — (стор. 136). Бравн називає Маркса — Христом комуністичного євангелія — (стор. 55).

Як тов. Луначарський року 1908 писав про релігію „человеческого вида“, так і Бравн каже, що людство є його новим божеством“ (стор. 12). Крім цього, Бравн називає своїм богом природу „я і мій бог, природа, є одно і те саме“ (стор. 15).

Бравн називає продуктивну працю спасителем світа його дійсним богом (стор. 26). Бравн називає міжнародній комунізм — спасителем (стор. 33 — 34).

„Дарвінізм і марксизм становлять одно євангеліє, єдине правдиве і вистарчаюче євангеліє, яке тільки світ коли небудь мав чи може мати“ — (стор. 49). Треба пам'ятати, що розширена редакція „Пролетаря“ осудила в 1909 році такі думки Луначарського і інших богоспірогелів. А тому не можливо було давати переклад твору єпископа Бравна, та видавати в бібліотеці союзу укр. робітничих організацій без приміток, без передмови. Виправити хиби Бравна треба тим більш, що Бравн не розриває остаточно з релігією. Він каже, що він молиться, причащається (стор. 122), залишається членом ортодоксальної церкви (стор. 121). Коли б Бравн був дійсним матеріалістом, він писав би, як писав Маркс, що релігія є опіум для народа, та визнавав би, як Ленін, що це є основна засада марксіської науки. Замість того, щоб прийти до висновку, що комунізм й христіанство виключають одне друге, Бравн пише, що він вірує. Він не досить студіював твори Леніна; а тому він значно перекручує науку Маркса, неправильно тлумачить марксизм. А тому, для українських читачів так в УССР, як і в Північній Америці треба було до цього перекладу додати відповідні примітки. Без них книжку Бравна можуть використати представники духовництва для релігійної пропаганди, для перекручування марксизму та ленінізму. Звідсіля висновок: — ширити книжку В. М. Бравна: — „Комунізм і христіанство“ в УССР не треба; чи до неї треба додати (вкладним аркушем), відповідну передмову в Ленінським дусі, аби попередити читача, що треба мати на увазі хиби, помилки та ідеалістичні уклони єпископа Бравна.

І. Б. Сухоплюїв

Проф. Олександр Попов — Хлібна торгівля України. Передвоєнна криза українського хлібного експорту. Року 1926 Укрголовнаука преміювала. — Вид. „Радянський селянин“, Харків, 1^о27 in 8^о стор. 253.

Оригинальна українська наукова література ще й досі у нас не дуже багата, а тому поява кожної нової такої праці, та ще „нового“ автора, є значне культурне придбання, що веселить дух вже самим фактом своєї появи, тим паче, що й перекладної наукової літератури у нас не так уже багато. Кожна така поява свідчить, що із народного ґрунту виростають, хоч і повільно, а все нові й нові наукові сили, такі потрібні в новому нашому житті, новому будівництві.

Радше нас поява й нової книжки мало ще відомого широким читачам дослідника — Ол. Попова, котрий пробує висвітлити одно з найважливіших питань — стан хлібної торгівлі України напередодні світової війни.

Хлібна торгівля для України, — де значна більшість населення працює в сільському господарстві і де головний вивозний або, як ще кажуть, експортний продукт є хліб, — має величезне значіння, а тому наукове розроблення питань, з'язаних з хлібною торгівлею, є для нас особливо важливе й конче потрібне.

Зважаючи на те, що в передвоєнні часи єдиної державної статистики, яку ми бачимо тепер, не було, і крім того зовсім не провадилось тоді окреме зведення відомостей, що стосуються України, доводиться тепер кожному, при вивченні тих чи інших явищ передвоєнного економічного життя України, робити тяжку й марудну роботу вишукування й вибирування потрібних відомостей серед моря всеросійських статистичних та економічних даних. Праця проф. Попова і є, між іншим, одна із таких спроб збирання і зведення до купи усіх тих розкиданих по різних виданнях цифрових даних, потрібних для вірного змалювання й вивчення передвоєнної хлібної торгівлі України. Праця безперечно серйозна. Охоплює вона роки 1910 — 1913.

Що - правда, роботу в частині статистичній зробив не сам проф. Попов. Ця частина є результат праці секції сільсь-о-господар. економіки Сільск.- Господ. Наукового Комітету України при НКЗС, якою він керував. Проте йому належить керівництво статистичним розробленням й текстова частина роботи (що займає половину книжки), де використано як підсумкові дані статистичних таблиць, так і різну економічну літературу.

В цій своїй книзі автор пробує висвітлити низку різних важливих моментів, що з них деякі до останнього часу не були цілком з'язовані, як наприклад, наблизно

вірний розмір щорічного передвоєнного хлібного вивозу з України, розподіл цього вивозу по країнах контрагентів, процес зміни у експорті з України кількості окремих хлібів і т. д., і т. и. Отже, як в частині статистично-табличній, так і в частині текстовій книжку безперечно використовує кожний, хто більш менш серйозно цікавиться хлібною торгівлею України, хто займається її детальним вивченням.

Але, маючи риси позитивні, книжка проф. Попова, на жаль, має й чимало рис негативних. Конструкція текстової частини розвідки, наприклад, не дуже вдала. Замість того, щоб дати з самого початку змалювання світової кон'юнктури й стану передвоєнної хлібної торгівлі, а потім вже детально говорити про хлібну продукцію та її динаміку на Україні, про організацію української хлібної торгівлі, її розміри і т. и., він робить як раз навпаки, через що читачеві весь час, аж поки він не дочитає книжки, незрозуміло, а що ж впливало на хлібну торгівлю України, на напрямок і розмір тої торгівлі, і про яку власне кризу весь час згадує автор. А в наслідок того, що не все освідомлюється в момент читання книжки, воно потім частково забувається й губиться.

Далі, не все в книзі є цілком з'ясоване і обгрунтоване. Так, наприклад, говорючи про зміни в характері нашого хлібного експорту й про зменшення вивозу пшениці та про збільшення вивозу ячменю, автор пояснює це виключно умовами ринку, конкуренцією та загальною кон'юктурою, а проте сам же він говорить про збільшення Північно-Американськими Сполученими Штатами в цей час вивозу пшениці (стор. 113—114 і інші). Отже, постає питання, чому-ж П.-А.С.Ш. могли при загальній кон'юктурі збільшувати вивіз пшениці, в той час як Україна змушена була зменшувати вивіз її? Нарешті, чому воно сталося так, що „світовий ринок через зріст всесвітньої продукції просто перестав відчувати потребу в українському зерні“ (стор. 121), чого експорт хліба з України почав зменшуватись, а в той самий час П.-А.С.Ш. та й Канада збільшували вивіз хлібів? Чи не відіграла тут ролі, окрім кращої озброєності П.-А.С.Ш. елеваторами, транспортом і т. и., ще й дешевіша, рівняючи з українською, американська продукція хліба й зокрема пшениці? Інакше не зрозуміти, чому року 1913 при загальному зниженні хлібних цін на світовому ринкові (ст. 121), П.-А.С.Ш. в три рази збільшили експорт своєї пшениці (див. приміт. 2 на тій же стор.). На жаль, спроб висвітлення цього питання в книзі ми не знаходимо.

Деякі твердження автора здаються нам чудними. На стор. 120 автор, наприклад, пише: „нова хвиля економічного піднесення в Європі, прекрасний світовий урожай, велике напруження економічного життя Америки — все це підвищує хлібний експорт, що піднісся 1912 року, не зважаючи на гостре зменшення участі на світовому ринкові російського хліба, піднісся понад потребу європейського ринку: експорт позначився більшою цифрою (1995 міл. пуд.), ніж імпорт (1849 міл. пуд.)“¹⁾. Мусимо зауважити, що експорт не міг бути більший за імпорт, коли мова йде не про окремі країни, а про цілу їхню сукупність. Світовий експорт завжди мусить цілком дорівнювати світовому імпортові і навпаки, бо те, що є експорт для країни-продавця, разом з тим є імпорт для країни-покупця. Отже, коли ми маємо цифру світового імпорту меншу за цифру світового експорту, то безперечно це є наслідок не повного статистичного обліку, та й все, і будувати на цьому факті які-небудь економічні висновки не можна.

Текст книжки не добре оброблений, через що трапляються, наприклад, такі речі: на стор. 10, де наводиться таблиця загального пересічного подесятинного збору хлібів, не зазначено, які саме культури тут взято і за які це роки, бо слова „останні роки перед війною“ нічого власне не пояснюють. На стор. 48—49 написано, наприклад: „Донбас продукує півтора мільйони пудів вугілля, що все споживається на півдні. В такий спосіб... (Україна) переплачує на вугіллі більш як шість мільйонів карбованців на рік“ і на доказ цьому в дужках наведено розрахунок: „ $4\frac{1}{2}$ коп. \times 1.500.000. Проте, як ми перемножимо, то дістанемо не шість мільйонів карбованців, а тільки 6.750.000 копійок або 67.500 крб. Крім того треба мати на увазі, що в передвоєнні часи, про які тут іде мова, Донбас продукував вугілля не $1\frac{1}{2}$ мільйони, а більше за $1\frac{1}{2}$ мільярди пудів! На стор. 60 у примітці подаються ціни „за пуд, за чотири послідовні роки“, а далі зазначається 1910—1914, не більше п'ять років. На стор. 85—86 таблиці подані без зазначення одиниць міри. Те саме спостерігаємо і в деяких інших місцях з таблицями та окремими цифровими позначеннями в тексті.

Наслідком необробленості треба вважати й такі речення, як, приміром, на стор. 103, де написано: „як бачимо, річний (по річках — Д. С.) підвіз (зерна — Д. С.) перебув кризу не тільки більше швидко, ніж Херсонщина в цілому, але й виявив себе більш тривалим, ніж сама „хлібна“ лінія Миколаїв-Знаменка“. Ясно, що порівнювати „річний підвіз“ із „Херсонщиною“ з одного боку і з „хлібною лінією“ з другого — це значить затулювати власну думку.

¹⁾ Підкреслення наше. — Д. С.

Шкодить текстові й велика сила підтекстових додаткових пояснень та зауважень — цього легко можна було б і уникнути, ув'язавши значну частину їх у текст, що дуже полегшило б читання книжки. Одна з таких приміток (на стор. 126) про те, що „таблиці „чистого“ експорту (серія А) друкуються в книзі з причин випадкового характеру“ і зовсім збиває читача з пантелику. Виходить, що 48 таблиць, які займають 96 сторінок, себ-то більш третини книжки, надруковані в ній випадково!

Треба також відзначити незручність частого вживання автором для ілюстрації замість відсотків часток, що не тільки не допомагає, а йноді й шкодить ясності, тим паче, що серед цих позначень бувають і помилки, як, наприклад, на стор. 9 (ряд. 14), де замість $\frac{9}{10}$ надруковано $\frac{1}{5}$.

Деякі таблиці в додаткові побудовані незручно (див. напр. стор. 251 — 253), а деякі навіть антистатистично (див. напр. стор. 248 — 251), що заважає користуватися ними.

Графи понумеровані тільки в деякій частині таблиць додатку, через що трапляються непорозуміння, як, наприклад, на стор. 224, де в таблиці усіх непонумерованих граф із цифрами 14, а в останній графі написано „сума всіх хлібів по 12 графам“, отже поки не перевіриш — не ясно, чи в цей підрахунок пішли перші шість граф без сьомої (що являє собою особливо вчислений підсумок попередніх шости), чи навпаки до загального підсумку взято сьому графу замість перших шости. Та й сама назва зазначеної таблиці дуже невдала, навіть неввірна; її треба було б назвати: „залізничний імпорт з імперії на Україну, розподілений між українськими митницями й іншими пунктами призначення“.

Дуже утрудняє користування таблицями додатку відсутність спільної для всіх їх нумерації, на яку й слід би було посилатись у тексті, а також відсутність у змістові назв таблиць, бо позначення там самих лише серій нічого не дає читачеві. У тексті маленькі таблицьки також не завжди зручно побудовані (див. для прикл. стор. 30, стор. 88 № 23 і т. и.), іноді ж не закінчені у своїй конструкції (стор.: 12, 60, 75 і т. и.).

Нарешті, треба зазначити, що трапляється в книзі велика сила іноді дуже прикрих треба думати друкарських помилок. Так, на стор. 10 (ряд. 3) написано „Херсонщина“ замість „Харківщина“, на стор. 95 (ряд. 8) „жита“ замість „ячменю“, на стор. 47 вивозний і внутрішній тарифи позначено в карбованцях (7.₂₀ крб. за 180 в. провозу пуда зерна, 9.₈₀ крб. за 344 в., 16.₅₀ крб. за 800 в., 20.₃₁ крб. за 1120 в.; 5.₈₈ крб. за 200 в.), тим часом це позначення має бути в копійках; на стор. 92 (ряд. 41) написано „42 пуди; проти 14“, тим часом має бути 42 млн. пудів проти 14 міл. пудів; на стор. 94 (ряд. 5) позначено загальний експорт в європейські країни року 1913 меншим за експорт року 1910 на 28, а треба 88 млн. пудів і багато інших.

Все зазначене дуже, на жаль, псує книжку і викликає до неї зайве недовір'я.

Дм. Соловей

Тутковський, П., акад. Загальне землезнавство. Підручник для вищих шкіл і для самоосвіти. — ДВУ ст. 1 — 496. Київ, 1927 р. Ц. 6 карб. 50 коп.

Є книжки, що своєю появою відразу підносять на вищий шабель нашу культуру в певних дільницях життя. Це треба сказати й про працю академіка П. А. Тутковського — „Загальне землезнавство“, призначену для студентів вищих шкіл, для навчителів та для всіх, хто цікавиться згаданою дисципліною. А хто-ж в наші часи не цікавиться географією, що стала фундаментом нашого політично-економічно-культурного будівництва і стала на чільне місце в науці, школі, в планових заходах державних і громадсько-господарчих органів?

Українською мовою до останнього часу не було компендіума для ширшого ознайомлення з обсягом загальної географії, а тепер маємо написаний видатним ученим підручник, що своїм змістом і методологією стає поруч з видатнішими закордонними, переважно німецькими виданнями і далеко залишає за собою відповідні видання російською мовою. Під цим поглядом книга заслуговує перекладу на російську та інші мови, що ними ведеться навчання у вищих школах Радянського Союзу.

В основу книги покладено курс авторських лекцій у Київському Інституті Народної Освіти. Книга складається з трьох частин: вступу до землезнавства, фізичної географії та біогеографії. В першій частині автор говорить про завдання та межі географії, подає основні дані вищої геодезії, дані астрономії, геофізики та спиняється на загальній морфології земної поверхні. Друга частина книги складається з розділів про ендогенні та екзогенні процеси та кліматології. В третій частині подано основні відомості з фітогеографії та антропогеографії.

Книга є наслідок великої та глибокої ерудиції автора, наслідок його довголітньої наукової праці. Складено книгу цілком оригінально, використано всю всесвітню літературу,

але додано чимало матеріалів переважно про Україну, цілком нових, ще не оголошених. З наукових теорій наводяться лише ті, що прийняті в науці, й відкинуто всі численні теорії, що не витримують критики і являються хиткими. Читачеві подається лише певний і перевірений матеріал у глибоко-науковому освітленні світового вченого.

Як відомо, не зважаючи на давність географії, як науки, ще й досі не досягнуто цілковитої згоди між ученими в питанні про завдання та межі географічної науки. Тому особливої цінності набуває наведений автором історичний нарис поглядів найвидатніших учених минулого й поточного століття на завдання та межі географії.

Праця акад. Тутковського показує викладачам наших ВУЗ'ів, що саме треба вкладати до об'єму загального землезнавства, а це при зазначеному вже не погодженні щодо змісту географічної науки має особливу цінність.

Автор, описуючи і пояснюючи те чи інше географічне явище, завжди, де тільки це можливо, підтверджує його прикладами України, через що підручник можна використати не тільки для курсів загального землезнавства, а і для спеціальних курсів географії України, для українознавства.

Рівняючи, книга мало ілюстрована, але зате вміщено чимало малюнків і карт, що їх нігде не можна знайти у підручниках, навіть найкращих закордонних; до того ж чимало малюнків взято з України.

Численні бібліографічні вказівки автора на літературу, розкидані по всій книзі, так само підносять її цінність.

Велике значіння має книга і у справі розвитку української наукової термінології, подаючи силу термінів у такій різноманітній і багатій змістом науці, як географія.

К. Дубняк

О. Дорошкевич. Куліш і Милорадовичівна, Листи. „Слово“ 1927. 119 стор.

Ця книжка є другий випуск серії, що її розпочало видавництво „Слово“, — „Постаті й епізоди“ (випуск перший — спомини М. Грінченкової про Вол. Самійленка — вийшов кілька місяців тому). Про основну мету й завдання цієї серії читач може дізнатися з початку статті Ол. Дорошкевича, — „Урваний роман“, — якою починається рецензована книжка. „Ми ще й досі не знаємо найвидатніших культурних діячів наших, — пише Ол. Дорошкевич, — поза повними збірками їхніх творів: їхня особиста влада, їхні симпатії й нахили, дрібнички з їхнього щоденного життя — все це для нас не відоме, прихов не.... І от наші письменники, як певні індивідуальності, як живі люди з їхніми примхами, настроями, коханням і ревностями, десь мирно спочивають на дні родинних архівів або в думках своїх родичів і знайомих. Час надійшов рішуче знищити цю традицію, це непотрібне побоювання громадського світла. Ми мусимо подати наших письменників і культурних діячів не тільки в повних збірках творів, але й в інтимних документах: в пам'яті і свідомості нащадків вони повинні стати такими, якими вони були в житті“ (7-8).

До цих гарячих, запальних тирад навряд чи треба багато додавати. Справді бо ще й досі історія української літератури (кажу про те, що мені ближче: це ж саме відноситься й до історії політичної, історії громадських рухів, думки й т. д.) має великі прогалини чисто фактичних відомостей, ще й досі цілі іноді епохи, — не кажучи вже за окремі факти і події, — лишаються недоторканими, недослідженими. Аж нащо бідні ми на зібрання фактичних даних, на збірки листів, споминів та документів... Увесь цей матеріал вважається нецікавим, або принаймні цікавим лише для одних фахівців, істориків; місце для нього определяється десь у спеціальних, академічних виданнях; так звані „товсті журнали“, журнали, призначені для широкого загалу, дуже неохоче друкують такий матеріал, мовляв, він не цікавий широкого читача.

Чи це справді так? Гадаємо, що ні. Адже факт попиту сучасного читача на „документальну“, „мемуарну“ літературу — факт, що його підтверджує бібліотечна та книготорговельна статистика. Не дурно ж поважні радянські видавництва заходжуються коло видання цілих серій, подібних до серії „Постаті й епізоди“, не дурно ж окремі видання з цих серій мають великий і надзвичайно показовий успіх: чого вартий, наприклад факт, що „Воспоминания А. Панаева й“ („Academia“, Лгр. 1927) зовсім розійшлися за три тижні... Не можемо довше спинятися тут на цьому явищі, гадаємо, проте, що воно варте пильної уваги з боку наших літературних та видавничих кол.

Досить яскравим прикладом того, як багато можна почерпнути з таких, здавалось би, сухих і мало яскравих „документів“ як листування, — може бути книжка Ол. Дорошкевича. Він відновлює „чарівний роман“, „прекрасну поему минулого — кохання Куліша з молоденькою панночкою. О Милорадовичівною. (Протигом чотирьох років (від 4. IX. 1856 до 15. XI 1860) маємо 17 листів, що в них виступає на повний зріст самолюбивий, самозакоханий, гарячий Куліш, Куліш другої половини 50-х років. Багато писалося

пригадаємо хоч би яскраву статтю акад. Єфремова, „Без синтезу“) про нещирість Куліша в особистих відносинах, про дидактизм його інтимних документів, про те, що сам Куліш дуже влучно характеризував у своєму листі до Каменецького: „Мисль у мене стоїт на страже чувства, и потому я не погружаюсь в преисполнюю любви“. Листи до Милорадовичів дають низку прикладів, що підтверджують всі ці характеристики. Але — правий Ол. Дорошкевич — у цих листах „ми менше помічаємо Кулішевої робленої пози, Кулішевого голого розрахунку: принаймні в освітленні громадського світогляду Куліша вони нам видаються досить ширими документами, які справді фіксують складні Кулішеві настрої, відзначені й іншими пам'ятками тієї доби“ (9). Навіть більше того: на думку Ол. Дорошкевича, ці листи — „найповніше, найкраще, найширше“ джерело для розуміння Кулішевого світогляду в кінці 50-х рр., для виявлення основ його поетичної і загальнокультурної діяльності. І навіть, коли ці слова визнати за гіперболу дослідника, захопленого своїм матеріалом, — навіть і тоді не можна аж ніяк заперечувати надзвичайної ваги опублікованого листування.

У своїй вступній статті Ол. Дорошкевич дав дуже гостру й цікаву характеристику відносин поміж Кулішем та Милорадовичівною, цього „урваного роману“. Не обмежуючись чисто психологічно біографічною характеристикою матеріалу листування, Дорошкевич спробував використати його для пояснення генези першої ліричної збірки поезій Кулішевих — „Досвіток“. На думку дослідника бо „між листами до калюжинської панночки і збіркою ранньої Кулішевої поезії є певний паралелізм у мотивах, настроениях, стилістичних висловах“. Наведені паралелі, на жаль, не завжди переконують в кончності цього твердження (це можна віднести й на карб самого „непопулярного кепсько-перетравлюваного способу“ паралелів), хоча деякі уваги, — наприклад, про певну автобіографічність Кулішевої повісті „Майор“, — треба і аз назавжди взяти до історично літературного вжитку. На жаль, сам Ол. Дорошкевич цієї своєї уваги чомусь не використав.

Примітки до листів не посідають першого місця, як то часто буває; разом із тим вони досить просторі, щоб пояснити всі незрозумілі місця в листах. Взагалі видання надзвичайно пристойне й гарне.

І. Айзенштот

Літературний альманах „Плуг“. Збірник третій. Ст. 548. Ц. 2 карб. 40 коп. ДВУ. 1927.

Збірник робить приємне враження програмовим задумом, що лежить в його основі. Справді, побіч віршів і художньої прози тут маємо комедію, кіно-сценарій і навіть бібліографічну роботу, що дуже вдало відповідає інтересам уважного українського читальника.

Що ж до матеріалу, уміщеного в збірникові, то він дуже різноцінний. Є навіть оповідання такі школярські, що їх слід було не друкувати, а сховати (оповідання Нефеліна й Козориса).

До цієї категорії треба віднести й комедію А. Гака: „Родина Пацюків“. А втім ми ще до неї повернемося.

З віршового матеріалу, надаремно, до речі сказати, не зведено в окремий відділ, споміж творів усіма сторонами старомодних і мало виразових дуже визначається. Вінок сонетів* Ведміцького і „Йде потяг“ Мисика.

Вірші Ведміцького свідчать про тяжкі технічні завдання, що хвилюють поета, і його сонети — зразок добре зроблених сонетних „замків“.

Не можна, проте, не визнати, що автор иноді занадто завалює свої речі грою метафор і необережно ставиться до небезпеки риторизму, взагалі властивого сонетній формі.

Вірш Мисика багатий на чіткі зорові образи, і в цім його принада, хоч і деяка його слабкість: якщо читальник спробує до своєї вподоби викинути добру частину образів — вірш на тім не втратить, і якби автор збільшив їх число — вірш змістив би й цей наддаток.

Коротко кажучи — нарисовані вдатні деталі, але вони не залежні від композиції й не об'єднані з нею.

Чудові рядки:

Старий вігвам на змор'ї Гітчі - Гюмо

і ниткою димок стоїть над ним...

Ці рядки були б цілком на місці в Рильського, а в даному вірші вони надто недоречно-вишукані, вони вносять розлад до сем'ї решти образів, оформлених простіше, і здаються чужими.

Найбільше місце у збірникові бере художня проза. Споміж неї примітно вирізняється оповідання С. Пилипенка „Поворот“ цілком дозрілою технікою, що каже про досвідченого майстра й про добру виучку в старих учителів.

Товаришам С. Пилипенка в збірникові часто цього бракує. Чи тому, що вони молоді на досвід, чи тому, що їх ваблять так само сильно — Коцюбинський („Верболюзи“ О. Демчука), Гринченко („Зубата баба“ Вільхового, „Автор Троянченко“ О. Ясного й инш.) Винниченко („Забудкалий“ Будяка), як і нові майстри з тих, що вже встигли визначитися в своїй індивідуальності (особливо відчувається Головка), але непогодженість манер і строка-тість надто легко відгадуваних літературних впливів псують іноді враження від їх ін-тересних речей.

Майже всі оповідання в збірникові чисто селянські й цією суцільністю вони вигідно відрізняються від віршів збірника. Можливо, що капризний ласун читальник вимагав би від їх селянських тем більшої оригінальності, бо куркулі, „Димовщина“, студенти - селяни, все це не раз уже і завжди гостро обмірковувалося в українській літературі, але коли такі темі досі зворушують село, то навряд чи варт сперечатися з повільним темпом у роз-виткові форм селянського життя в художній літературі.

Комедія А. Гака „Родина Пацюків“, уміщена в збірнику, робить прикрість тим вра-женням, що залишає по собі. Автор мав, безумовно, вдячний матеріал для комедії гротеск-ного типу, веселої, злободенної, ущипливої, але в його не вистачило тієї великої техніки, якої вимагає ця вишукано - трудна драматична форма.

Свідомо чи ні, але тільки він невдало наслідує невдалі комедії Винниченка, де панує відсутність принципу достатнього мотивування сюжетних настроїв, а випадково комічне оформлюється дуже неохайно і то за типом побутової комедії, то за типом ко-медії - гротеск.

Приємний і цінний дарунок для читальників не тільки українського, але й всесо-юзного масштабу являє собою вміщена в кінці збірника бібліографічна робота М. Яшека „Літдискусія 1925 - 1927 років“.

Ця робота, що справді заслуговує на назву „бібліографічного дослід“, позначна так любов'ю, з якою поставився до неї бібліограф, як і повністю притягненого в ній ма-теріалу.

Стаття розділена на дві частини. В одній поданий просто список журнальних, газет-них статей і брошур, що вийшли в зв'язку з дискусією, в хронологічному порядку, а в другій — той самий матеріал, розбитий на болючі питання, порушені дискусією.

Ця літературна війна, що як рідко зуміла притягти увагу найширших читальни-цьких мас, своєю значністю повинна неминуче викликати літературу підсумків, а своїм розміром — велику бібліографічну роботу.

Передбачаючи невідступну потребу літературного моменту, М. Яшек дав свою ро-боту, з якої користуватиметься з почуттям вдячності багато наукових робітників.

Можна запевняти, що вона є не тільки цінна частина даного збірника, але й цін-ний вклад у майбутню науку про українську літературу.

М. Самарин

Кулик І. Ю. В оточенні. Збірка третя, ДВУ 1927. стор. 84. ц. 80 к.

В нечисленних оглядах післяжовтневої літератури і її окремих жанрів (лірики), ми рідко зустрінемо ім'я т. Кулика. Може тому, що він рідко і з великими перервами дає знати про себе, як про поета. А тим часом, його творчість має „необщее выраженье“, і кожна нова його книжка — не доповнення до попередніх, а новий крок на дорозі вгору, до формальної майстерності, до чим - раз більшого гармонійного злиття форми з змістом. Поет почав друкуватися уже давно — але перший його збірник „Мої коломийки“ (1921 р.) свідчив більше за витривалість революційних настроїв автора, ніж за широту його художніх перспектив або за силу його поетичного хисту. Але вже друга книжка „Зелене серце“ (1923 р.) вносила в нашу пожовтневу літературу щось справді нове — не тільки своїм так званим „змістом“, але й усім своїм стилем. Важливе було тут не тільки те, що це книжка поета - комуніста не „співчуваючого“, або „переконаного“, а поета, для якого життя - творчість - революція становлять цілком неподільну тріаду. Але цьому поетові пощастило, крім того, вибратися з пут традиційної форми і знайти для свого „змісту“ новий і своєрідний вираз. Який? Серед представників музично - емоційного складу (Тичина й епігони символізму), образно - пластичного (Рильський і ин.), ораторсько - афективного (футуристи й инші) Кулик своєю книгою дав початок новій групі, яку ми назвали б виспівно - говірною (для Кулика наголос треба зробити на другій частині епітету), групі, в яку входить і В. Сосюра з найкращими своїми речами, і М. Доленго, автор збірника „Litterae“ (1923), а почасти й Плужник („Дні“) — з тих, що прийшли пізніше; може чудно сполучити цих, багатьма іншими рисами відмінних один від одного поетів — в якусь цілість, але всі вони справді сходяться в тім „неореа-лізмі“, який в новому збірникові І. Кулика „В оточенні“ знайшов для себе ще повніший і досконаліший вираз, як у „Зеленому серці“.

Найперше хочеться відзначити в цій третій книзі поезій т. Кулика майстерність якої він досяг. Давно сказано, що секрет справжньої майстерності в тім, щоб читач зовсім не відчував її. Кулик не шукає мудрованих форм, не вдається в гостре новаторство: побіч традиційних віршів ми знайдемо в нього вільний вірш — але це справжній вірш, а не погана проза; поруч з простою розмовною мовою на сторінках нової книжки ми знайдемо дуже вишукані — про всю свою видиму простоту — звукові ефекти й фокуси (див., напр., *Black and White*, де українськими звуками передане з великою майстерністю слухове враження від естрадних співаків негрів під акомпанімент джаз-банду — або окремі місця в поемах „Прерії“, „Ніагара“): але ці ефекти і фокуси ніколи не доводять самі собі, ніколи не примушують читача сторопити і задуматися, ніколи не обертаються на викидані письменником „штуки“. Вони легкі й вільні і подобаються цією вільною легкістю, в якій природно виявляється глибока правдивість і щирість почуття, що їх оживлює. Їх помічаєш, аж коли кілька разів перечитаєш книжку: перше враження не від них, а від того заражаючого своєю суцільністю настрою, який і створив цю рідку гармонію „змісту“ й „форми“.

Для Кулика — життя й поезія одно. Книга починається віршем „Особисте“, де поет-комуніст, „скальд переможної класи, класи „Серпа і Молота“ дає своє profession de foi, що здається нам класичним своєю закінченістю і виразністю вислову. Воно широко буде використане в антологіях нових поетів і в хрестоматіях. За ним іде цикл речей, зв'язаних з тимчасовим перебуванням поета в Америці; в них передані думки й відчуття поета-комуніста в чужому „оточенні“ капіталістичного ладу. Звичайний засіб поета в цих речах — протиставлення і антитеза себе самого, громадянина СРСР і буржуазної Америки; сучасних індіанців, що за три долари продають на вулиці „справжню“ люльку миру — і їх героїчних предків, войовитих гайават або повстанців, що ще в другій половині минулого віку тривожили своїми повстаннями спокій білих; міщанської демократії, яка святкує перше травня — і робітничих кварталів, що по-своmu справляють цей день; сучасної „стабілізації“ — і майбутньої революції, про неминучість якої поет говорить так переконано і просто, що підриває коріння у всякого скептицизму:

Я не Мартин Задека,
Хоч вірю в зір віщування:
Знайте в Харкові — вже недалеко,
Ще нічого, що океани.

Цей тон простої переконаності поет спромігся витримати в книзі з початку до кінця — і він заражає читача. В нім глибока різниця між агіткою в поезії, і поезією, яка агітує саме тим, що вона поезія. От чому Куликові не треба жодних „друкарських революцій“ — слів, яких літери порозбігалися по сторінці, ніби від розсипаного шрифту, скупчення знаків оклику і великих шрифтів. Скільки в нас претендентів на звання революційного, революційно-пролетарського поета! І до яких тільки засобів вони вдаються, щоб виправдати ці претензії! І як їм не заздрити т. Куликові — поетові, якому ні на що претендувати не треба, бо йому все це дане, бо він справжній поет-комуніст і поет-революціонер: сам себе він оцінює з скромністю, що виказує в нім справжній дар:

... Я не майстер — так собі, грузчик;
Не те, щоб електрон, — ну атом революції
А скільки ж скільки нас таких, середущих,
І в Харкові, й у Вера-Круці
Раменом поемою здвигнеш тягар,
Ще там десяток-другий підхопить,
Потім дивуються: зсунулося гарно:
Хтось там вхопився перший; а хто б то?
... В творчому повітрі
З нас, мікробів, зріс СРСР'у скарб.
Всіх поем найкраща — ця в чотирі літери
Є в ній, є в ній крихітка і моєї фарби.

Книжка „В оточенні“, зв'язана з оглядом дотеперішньої творчої дороги І. Ю. Кулика, заслуговує на спеціальний критичний дослід. Ці рядки мають на меті тільки відзначити її, як одну з цінних і своєрідних новинок нашої літератури. **О. Білецький**

„Весела книжка“ — Гумористична серія журналу „Плужанин“. № 1 — 12 Плужанин 1927.

Крім того читача, — стійкого, впорядкованого, абонентного, — що становить контингент одвідувачів бібліотек, читальних залів, червоних кутків, — є ще одна категорія читача —

читач вулиці, читач кіоскового розрізу. Кількісно цей читач росте дуже швидко. Його кількісний зріст відбувається в простій пропорційній залежності від зросту господарства і прискорення темпу міського життя. Тяжко дізнатися про його соціальний стан; з певністю можна сказати тільки, що коли б у вокзалних, вуличних, базарних, курортних та всяких інших кіосках були анкети для покупців (чого, звичайно, заводити не треба — це найлегший засіб покупців позбутися) — то обчислення анкетних даних по графі соціального стану дало б дуже розмаїту картину.

Але про всю ту розмаїтість кіосковий читач у масі своїй має єдину читку ознаку: він рухливий і активний; в нашій будівничій системі він відіграє якусь роль, бо інакше він не метушився б, не снував би по вулицях, вокзалах, залізницях, пристанях, ресторанах, кафе.

І навіть у тих випадках, коли в його ролі поруч з елементами, об'єктивно-корисними для нас, є й елементи негативні (наприклад — коли це непац, то й тоді навіть нам не байдуже, чим начиняє свою голову, на який лад накручує свої нерви цей рухливий, циркулятивний елемент.

Що він читає і купує? Те, що легко перетворюється нервами й мозком в процесі руху, походу. Газету, белетристику, ілюстрований тижневик, дешеву, портативну книжку і, може найбільше — сатиру та гумористику — у збірниках, брошурках і сатирично-гумористичних журналах.

Це — не погано. Це — ознака загального стану соціального здоров'я, загального настрою соціального оптимізму.

Саме нині перед сатирою одкриваються величезні сбері — обрії радянської соціальної асенізації, боротьби з тими культурно-консервативними пережитками в громадській психології, в громадських стосунках, що не пасують до нашої будівничої установки і заважають будівництву.

І коли якраз активна, рухлива частина громадянства сприймацьким настроєм і попитом своїм іде назустріч цьому завданню — це прекрасний ґрунт для психологічної радянзації цієї частини громадянства. А це є тим потрібніше, що саме серед цієї рухливої маси дуже великий процент того, що ми зовемо обивательщиною, того, що найбільш потребує радянзації психіки.

Видавничий апарат руської літератури давно вже досить широко озвався на цю потребу.

Поруч з сатиричним журналом і ілюстрованим тижневиком, вуличний, кіосковий роздріб рябіє дешевими, аркушевіми та двохаркушевіми гумористично-сатиричними збірничками — виданнями „Бегемота“, „Крокодила“, „Смехача“, „Бузотера“ і спеціальних відділів великих белетристичних видавництв. Вдячним матеріалом для цих видань стають численні фейлетони та гуморески на більш менш довговічні теми, що були вже друковані в періодичній пресі, але заслуговують фундаментальнішого використання.

Для охоплення української читачької маси в цій галузі до останнього часу взагалі зроблено було небагато. Досить згадати, що в нас досі є тільки один сатиричний журнал „Червоний Переш“, громадська сатира знаходить своє оформлення головню по лнії газетного фейлетону, і вплив цього літературного твору обмежується терміном довговічності видання: в газеті один день, в журналі — кілька днів.

А проте — теми громадської сатири нашого будівничого „сьогодня“, особливо, теми культурно-побутові не гублять своєї злободенності досить довго, і значно раціональнішим використанням художнього впливу цих творів є — витягти їх з газети, чи двохтижневика, де „вік їх недовгий, вік коротенький“, і випускати окремими дешевенькими збірками, обчисленими на широкого роздрібного покупця-читача.

Цю роботу розпочав „Плужанин“ випуском серії „Весела Книжка“. Книжки невеличкі — по 32 сторінки і ціною (15 коп.) приступні для кіоскового покупця.

В ті 12 випусків, що маємо їх перед собою, поки що увійшло: 1 книжка гуморесок і фейлетонів Остапа Вишні, 4 книжки — Антоші Ко; 2 книжки — Костя Котка; 1 книжка С. Пилипенка; 1 — Ів. Підкови; 1 — Юхима Гедзя, 1 — Ол. Метеороного і 1 — І. Андрієнка.

Що до добору матеріалу в книжечках за тематикою, то в одному відношенні редакція збірників стала на вірний шлях: жодного фейлетона нема, щоб був присвячений безпосередньо „чембеленам“ та „керзонам“, що їх і досі ще грізно, хоч і не завжди досить влучно, картає фейлетон нашої боевої періодичної преси; теми гуморесок і фейлетонів „Веселої Книжки“ виключно внутрішньо-життєві і навіть — ще ближче — українські. Це — плюс.

Що ж до добору за ідеологічною установкою і художньою вартістю окремих творів, тут матеріал має далеко не однакову цінність.

Для охоплення і радянзації психології читача найпридатніший є такий твір, де художнє виконання не є самоціллю, а служить певній меті. Зокрема, сатиричний твір, щоб

відограти свою роль найповніше, повинен бути так збудований, щоб гумористичний ракурс, в якому письменник ставить перед читачем те чи інше явище, неухильно приводив читача на ту саму ідеологічну позицію, з якої розглядає явище письменник.

І позиція ця, звичайно, є для нас позиція доцільна тільки тоді, коли вона є позиція радянсько-будівнича, хазяйська, активна.

Найціннішими в серії з цього боку є книжечки: 1-ша (Остапа Вишні), 7-ма та 12-та (Кость Котко), 11-та (С. Пилипенко) і більшість матеріалу у випусках 2-му, 6-му, 8-му і 10-му (Антоша Ко).

Що до останнього автора, то в деяких гуморесках йому можна закинути, проте, ухил у „зошенківщину“ — в розпливчастий обивательський гуморизм, що беззлобно і неактивно сміється з окремих комічних становищ, які виникають на ґрунті суперечностей між радянською будівничою лінією і консерватизмом старого побуту.

В гуморесках І. Андрієнка (вип. 5 й), що мають своїми темами виключно казуси обивательсько-службовецького осередовища і побутових стосунків, цей ухил виявляється ще в більшій мірі. Мінусом тематики в цього автора є ще здебільшого занадто складний і виключний характер збігу обставин, що створюють гумористичний ракурс. В трьох оповіданнях із чотирьох, що є в випуску, курйоз, виключність, недостача типовості межують з надуманістю, з штучністю.

Найменш хибує на ці недоліки, та й найбільш актуальна сюжетом гумореска „Представництво“.

Найбільше ж огріхів з боку установки мають фейлетони Юх. Гедзя (випуск. 4-й „Буває й так“).

В гуморесці „Майже обличчям“ роль сміховиська відіграє радянський робітник чи то партієць, що їде з міста у відпустку на жнива в село. Це, буцім то, правило: „Звісно — на жнива“... „найкращий момент повернутися обличчям до села“. Мета такого використання „відпочинку“ ось яка:

У батька там нивка — раз; батько сам косить — два, і косить, поки осиплється — три. Значить, допомогти треба.

І допомогти не: „сповіщаю вас, що жити мені при совєцькій власті благополучно“, а таки справжньої (розрядка наша М. Н.) допомоги — робочими руками.

Автор зразу ж плутає радянську допомогу селу, змичку міста з селом, з персональною допомогою в межах патріархально-родинних господарських стосунків. Плутанина ця й далі триває. Представника радянського індустріального „міста“ чи то „совєтської політики“ автор малює тими фарбами і тим пензлем, якими сімдесят років тому апологети старосвіцько-патріархальної поважної і богоугодної сільської ідилії натурального господарства малювали „одірваного од села“ „бузовіра“, „зайдиголову“, „городського шпихлхвоста“.

— А ми вже думали, сину, що ти про нас і забув!

— Та що ви, що ви, папашо (!) й мамашо (!)!

У нас, як говориться, при совєцькій (?) власті така політика (?)!

І далі — на той же старонародницький, обскурантський, мишами заїдений конил:

... косу на плечі. Голову вгору, вгору...

— Да-а, папашо, у вас хлебів, хлебів!...

Звичайно, косить гість не вміє, але чомусь косить. А звідси — фінал:

— Що-о? Може увірвав? А-а-а, розтуди твою (!) коси — ло-б! І де ти взявся, бузовіре? Пішов к чорту... к о м и с а р!..

І порада:

„Мовчіть, бо винні“.

Порада невірна. Винні в таких випадках тільки автори, що розуміють „лицем до села“ та „змичку“, як допомогу батькові на жнивах на „рідній нивці“; що тлумачать „допомогу селу“, як командировку косарів з міста на село; що розглядають, місто як дачу тимчасово одірваних від села писарів та заробітчан; що вважають косу і вміння володіти цим допомогним знаряддям за конечну мету радянської культури на селі; і що взагалі дивляться на явища і стосунки з позиції восьмидесятилітнього уламка кріпацької патріархальщини, яких і по найглухіших сільських закутках уже мало залилося.

Це установка суґубо ретроградна, зовсім не наша.

Інші гуморески з цього збірника — це здебільшого примітиви на селкорівські теми.

Їхня установка теж архаїчна — старо-каганцівська: „світла!“ мовляв, але без якої б будь вказівки — хто це світло повинен засвітити, і як саме, в яких формах. Фейлетони ці („А чия, чия...“ „Майове“, „Княгиня і циган“) нагадують журливо-понури, похмуро-безнадійні нариса в дореволюційній ліберальній та радикальній пресі.

Як плюс цього збірника, треба відзначити дуже хороший, соковитий, ентографічно-вірний художньо-реалістичний діалог.

Збірникові № 3 (Ів. Підкова, „Кислиці“), не можна закинути невірної установки, але з боку форми — це здебільшого сількорівський примітив, малосилий через свою художню недосконалість.

Дві ж речі з цього збірника — фальшиво-патетичне і ламано-ходульне „Студентка приїхала“ та незграбний діалог „Недокінчена розмова“ такі слабкі і темною, і тлумаченням явищ, і виконанням, що їх уміщати зовсім не варто було. В першому якась неприродня народницько-просвітянська істерика на ґрунті естетичних протиріч між витонченою істотою баришні „з ІНО“, і „смердючим коужухом“ селянина, що чомусь благає ту баришню „витягти нас (село!) із болота“.

Трагедії „інтелігенції і народа“ фальшиві в суті своїй. А за наших часів вони ліквідуються дуже просто: студенток і учительок, що вернуть носа благородного від кожухів селянських, можна просто не пускати вчителювати, або звільнити з учительства не скилячи, не хапаючись за їхні поли і не роблячи з цього ніякої трагедії. Нам таких не треба — Та й годі.

А „Недокінчена розмова“, незграбно складена, застаріла і самою темою на 20 років. За часів Грінченка приклади того, як бабуса не розуміє руської мови лікарєвої, а лікар-бабусиною української мови, були своєчасні і потрібні. А нині, коли є СРСР, УСРР, Наркомос України, Наркомздоров'я і обов'язковість української мови, — це непотрібна словесність, навкида у - слід тупицею.

Поза цими окремими дефектами видання треба визнати потрібним і корисним, порадивши видавництву ще пильнішої уваги надати доброві матеріялу як з боку цілевої установки, так і з боку художньої якості.

Мик. Новицький.

С. Пилюпенко. „Кара“ Чотири оповідання. Вид. „Рух“. 62 стор. Ціна 30 коп.

В невеличкій, досить гарно виданій книжечці, чотири оповідання, два — „Кара“ й „Поворот“ — з життя села й два — „На хідниках“ й „Коли батько плакав“ — з життя міста.

Селянські оповідання яскравіші й живіші, в них барвистими фарбами змальовані шматочки побуту села, того села, в яке революція ще не внесла корінного злому, повз яке нове ще тільки проходить, ще не вросло це нове ні в психіку ні в побут цього села. Обидва оповідання мають майже спільну тему — це кара над злочинцями, в оповіданні „Кара“ над бандитом, а в „Повороті“ над конокрадом. Але в першому оповіданні „Кара“ злидень Нікін вбиває свого власного сина, бандита Григора, „щоб не червоніти перед людьми“. Нікін не боїться кари, він сам іде до сільради й виказує на себе після вбивства сина й дуже дивується, навіть не задоволений, що його виправдали на суді: — „Виправдали радянські судді, умовний вирок дали. Кажуть, небезпечний елемент для трудящих знищив. А я - ж сина вбив. Така доля: безневинного покарає, винного помилує... Зовсім инакше в „Повороті“. Тут куркулі, які скаліченого конокрада Хому, що висидів в бунді три роки й повернувся на село з єдиним бажанням: — „руками міцно налягти на чепіги, ногами глибоко вгрузити в вохку, лискучу ріллю“, якого вони до суду так скалічили, що він навіть просто таки фізично не може вже їм шкодити, напувають п'яним до неприязності й потайки вночі кидають у криницю за порадою Гаврилихи, жінки куркуля, яка каже: „Адже з п'яним усяке трапляється. Схоче, може води напиться тай перехилиться“. Кидають, бо: „Хто його знає... Данину чималеньку доведеться давати, щоб не чіпав“.

Живий діалог, живі типи села накреслені двома-трьома рисами, гарна мова, хотілось би тільки, щоб хоч трохи відчувалося в цьому „старому“ селі, як контраст серед його темряви, „нове“.

Оповідання з життя міста „На хідниках“ і „Коли батько плакав“ слабші. Тут нема того живого діалога, нема живих типів, відчувається подеколи якась надуманість. Цікавий (хоч і не дуже новий) тип каліки шевця, що все його життя проходить в підвалі, де він в вікно бачить тільки ноги людей й вигадує, дивлячись на ці ноги, цілі романи, з яких то радіє, то сумує. Закінчується оповідання реченням: — „Боротьба жертв не аби яких просить“. Хоч на перший погляд ні боротьби, ні жертв в оповіданні немає, а тільки натяк, що селянська дівчина, яка стояла раніш з одним, тепер ходить з багатьма, але уважливий читач за шевцем зрозуміє всю глибину трагедії, що зовні виявляється ніби тільки у зміні черевиків.

Оповідання „Коли батько плакав“ є епізод громадянської війни, а саме боротьби залізничників з білими. Цей епізод гарно написаний, але оповідання зіпсоване сентиментальним початком, в якому зовсім не до речі фігурує „хлопчик з дитячої книжечки“.

Як на недолік усіх чотирьох оповідань, треба вказати на те, що поруч з дуже влучними суто селянськими виразами трапляються часом русизми.

Ол.

С. Пилипенко. „Любовні пригоди“. Вид. „Плужанина“, 1927 р. Гумористична серія „Весела Книга“. 30 стор. Ціна 15 коп.

Наша сучасна українська література дуже бідна на порядні гумористичні оповідання, а тим часом на такі оповідання є в широких читавських масах чималий попит, і цей попит, на жаль, часто густо задовольняється так званою „малоросейщиною“, якої ми ще й досі не зовсім здихалися в нашій гумористичній літературі.

П'ять маленьких оповідань С. Пилипенка належать саме до тих „порядних“ гумористичних оповідань, які у нас так зрідка трапляються. Просто, дуже гарною мовою, без намагання викликати регіт, розказує С. Пилипенко п'ять маленьких побутових сценек — живих, яскравих, сучасних, розказує їх з гумором, так-би мовити, „хорошого тону“, без дешевих ефектів, без викрутасів.

Особливо гарне враження робить манісіньке оповідання „Джон - Вільям - Петерсон“, що висміює наше захоплення чужоземною авантурною літературою, оповідання, написане просто таки майстерньо. Гарне оповідання „Любовні пригоди“, де крізь легкий веселий гумор вирізблється безбарвне, жалюгідне животіння жінки - обивательки „з передмістя“, придушеної мізерією „ночов, кухні, широкого ліжка з випнутими, череватими, гладкими подушками“, жінки, у якої, очевидно, були якісь живі струмочки в душі, але яка тепер „з зів'ялим тілом, з натруженими руками“ нічого вже не бажає, крім спокою й права залишитись з „ночвами, кухнею, широким ліжком і череватими подушками“.

Єсть в оповіданнях і „але“, — це запозиченість тем. Тему „Годинника“ запозичено у Ліскова, а тема „Гріха“, де релігію п'єси чекіст приймає „всерйоз“, надзвичайно притерта й досить вже набридла і в своїй і в закордонній гумористичній літературі. Правда обидві сценки розказано гарно, але краще ж розказати гарно свіжі незапозичені теми.

Видано книжечку чистенько й охайно, а як на таку малу ціну (15 коп.) то навіть і гарно. Ол.

М. Панченко. Коліївщина (Повстання Максима Залізняка), на 5 дій (дев'ять картин) за епілогом. ДВУ 1927 стор. 103. Ц. 1 р. 30 к.

Перед нами не ще один новий етап інсценізації „Гайдамаків“ Шевченка, а цілком самостійний, написаний по довгому й пильному вивченню історичних джерел (довгий перелік їх уміщено в кінці книги, а сліди їх вивчення можна було б показати на кожній її сторінці) драматичний твір на тему про славетний в історії України рух 1766 — 1768 років, відомий під ім'ям, що дало заголовок книжці. Драматичний твір, який властиво є перша спроба з'явити засобами реалістичного стилю, згідно з сучасним розумінням історичного процесу і його рухів, яскраву сторінку історичного минулого України, з'явити без домішків романтичного, патріотично-мрійливого або сантиментально-патетичного тону, майже неминучого в нечисленних і далеко не завжди вдатних спробах театрального вживлення й показу нашої історії. Уже через це одно спроба молодого автора (досі ми зустрічалися з ним тільки як з автором широко-відомого кіно-сценарія „Тарас Шевченко“) варта великої уваги — і театральних робітників, і літературних критиків, і насамперед — широкого кола читачів.

До свого матеріалу письменник підійшов як реаліст — і навіть більше того, як реаліст-історик. Жодної ідеалізації ні окремих осіб, ні козацької маси. Історичні дослідження примусили нас дивитися на Коліївщину іншими очима, як дивився на нею Шевченко. Згідно з тими дослідженнями в п'єсі досить виразно показано розбрат у гайдамацькій масі, далеко не єдиний в своїм класовому складі і інтересах. Відсунена на другий план роля отамана Гонти, кар'єриста, який пристав до руху з особистих і корисливих інтересів; перевагу над ним дано Залізнякові, що сам з „хлопів“ — але головний рушій подій у п'єсі не особи, а соціальні групи.

Ця вірність п'єси історичним документам і її відповідність сучасному розумінню історичного процесу становить сильну сторону п'єси і будить бажання, щоб її демонстровано перед широкою аудиторією. Однак потрібна велика і то цілком змішана художня сила, щоб ця документальність не в'язала творчої фантазії, а, покріплюючи її, едналася з „вимислом“ в гармонійну цілість. Не завжди щастить М. Ю. Панченку досягти цього поєднання. Відчувається, що історик, коли не зв'язував, то обмежував в його п'єсі художника, і що останньому перший не дав поки можливості розгорнутися на цілу широчінь і показати свою силу.

Звідси, часами — уривчастість сцен, нерівномірний розподіл між ними драматичної енергії, сухість окремих епізодів, які могли б бути насичені більшим драматичним патосом — зв'язаність в окремих репліках і вчинках і „героїв“ п'єси і тої маси, яка є її головним „героєм“. В п'єсі 5 дій і дев'ять картин: але в картині першій, напр., теж три рази міняється місце (бешкети панів коло жидівського шинка; край села, де гуральник

Хома розмовляє з дочкою титара Кушніра - Оксаною, що на Кушніра має бути напад; Кушнірова хата і розправа з ним). Що до останньої — сцени розправи з Кушніром — вона вийшла дещо сухувата: страшні вчинки, заподіяні в ній, в читанні не зворушують, репліки дієвих осіб не доведені до крайньої межі можливої словесної вимовності, і спогаду, змішаного з жалем, про „Гайдамаків“ Шевченка, позбутися неможливо. Те саме довелося б сказати про сцени — „Гайдамаки в Лисянці“ (д. 3, карт. 5) і „Гайдамаки в Умані“ (д. 5, карт. 9): обі вони — очевидно, в надії на театральне вживлення — зроблені з економією словесного матеріалу більшою, ніж цього треба в драмі, обчислений на те, що її будуть виконувати актори, які будуть говорити: боючись відійти від зовнішньої правдоподібності і примусити дієвих осіб говорити те, чого вони в „дійсності“ не говорили, автор не скористав з усіх можливостей надати цим сценам належної сили, зробити їх внутрішньо доводливими. Він перевантажив їх зовнішньою динамікою (особливо в картині „уманської різанини“), і не дав тої динаміки внутрішньої, без якої справжня драма не має життєвої сили.

А втім, драма іде нерівно. Перші дві картини розпадаються на дрібні епізоди й сцени; третя (в келії Мотронинського монастиря — писання відозви) навіть у читанню творить ефект, який на сцені буде ще сильніший (а тим часом ніякої метушні й біганини саме в цій сцені — нема!); починаючи від четвертої дії композиція вирівнюється і картини починають змінювати одна одну не тільки в часовій, але в кавзальній послідовності. Тут істотно починає допомагати поетові. Картини „Гніздо шляхетське“ і „Бенкет осавула Бурка“ дуже вдатно поставлені побіч і драматично витримані. Може слід було б дещо розвантажити картину восьму: театральна вистава (сцена на сцені), вставлена в неї, дещо закоротка для „справжньої“ театральної вистави, а з другого боку — обтяжає своєю епізодичністю, потрібніша для культурно-побутової, ніж для драматичної характеристики. До речі зауважимо, що сам стиль цього спектаклю здається нам дещо доволним: репліки в цій „сцені на сцені“ треба було стилізувати або в дусі французького салонного театру кінця 18 віку, відомого добре в Польщі — або в дусі сентиментальної драми — хоч ця й запізнилася в Польщі. Кінець XVIII віку в Польщі це доба панування французького класичного стилю. Мабуть, трудно було добути які-небудь зразки, що автор не зробив цього.

Колосальне враження і в читанні й на сцені повинен зробити епілог „свята Кодня“, де серед глибокої й скорбної мовчанки замученої юрби ксьондз з церковної паперти читає (справжній!) „універсал його вельможности пана Стемпковського до підданства українського“: „Бог, творець неба, поділив людей на стани. Од царя до останньої людини кожному призначив своє місце, і вам, хлопці, наказав бути рабами“ і т. д. Слова падають як бичи і під зловісні звуки спускається завеса. В цій сцені зайвий раз виявляється найголовніша стійкість п'єси — уміня автора знаходити й уживати до ладу документи, що більше як через півтора століття не згубили своєї красномовности.

Що до композиції характерів — вона, очевидно, не стояла в центрі уваги драматурга. Це зрозуміло після відзначеного вище його обережного ставлення до словесних висказів дієвих осіб. Традиційні є образи шинкаря Лейби, божевільного батька збезчещеної і вбитої дочки Сари (карт. 9), самої Сари і навіть Оксани, дочки Кушніра, недосить індивідуалізований Хома, чия участь в кількох сценах обмежується тільки на випадкових репліках та на повторенню учинків інших осіб. Проте в образи Залізняка й Гонти автор, без сумніву, вніс щось нового, відступивши і від Шевченківської традиції, і не пішовши за традицією усної творчості.

В великому, широко з-думаному творі дефекти неминучі. Хіба мало їх в зразкових „історичних хроніках“, зроблених рукою на весь світ відомих майстрів — від „Жакерії“ Меріме до, напр., „Флоріана Гейе, а“ Гауптмана! Загальному враженню від роботи М. Ю. Панченка вони не роблять великої шкоди. А ця робота загалом здається нам і сумлінною і художньо-цінною. Дуже бажано як найхутче перевірити це враження, випробувавши „Коліївщину“ на кону. Може її виставлення буде подією, яка порушить і інших драматургів взятися за невикористані, нерушені пласти драматичних тем, що таяться в нашій історії — а разом з тим заставить і самого автора продовжити інтересну роботу, що він почав, над іншим історичним матеріалом.

Книжка, скажемо на закінчення, дуже чепурно видана ДВУ; її ілюстрації взяті з художньо-історичних видань і відтворюють старі іконографічні пам'ятки (як портрет Гонти на ст. 59).

О. Білецький

Божко С. Чабанський вік. ДВУ. 1927 ст. 184. ц. 90 коп.

В цьому оповіданні автор хотів розказати про долю українського степового кутка, що жив спочатку із скотарства, а потім, під навалюю промислового капіталу, переходить до інтенсивного хліборобства та експлуатації земельних надр.

Вживити свій задум цікаво й вдало авторові не дозволили, проте, його письменницькі ресурси.

Почнімо із заголовку. Ніяк не можна сказати, щоб він був вдатний, бо хоч оповідання і говорить про чабанів, але дуже мало, та й то автор описує чабана Сопрона зовсім не в чабанських його діяннях...

Ми, наприклад, дізнаємось, як Сопрон за молодих літ визначився донжуанством, а на старості літтях одружився із дуже гарною дочкою селянського куркуля, який не ясно мріяв мати якусь наївно вигадану користь з безглузлого шлюбу багатой селянської вродливий з бідним старим пастухом.

Далі ми бачимо, як Сопрон ревнує молоду дружину, турбуючись тим, що скажуть люди, а потім раптом охоче стає зводцем дружини в її пригоді з управителем пана Шаботинського, забувши про своє чесне ім'я й про багатого тестя, злякавшись, раптом, аби не втратити злиденне місце пастуха...

Коли він часами згадає про свій обов'язок перед читачем бути чабаном, трохи побалакає з пристойності про овець та собак або про свою „герлигу“, то все ж таки не стає від цього справжнім чабаном.

Поруч з такою нечабанською історією чабана, розказаною дуже недбало, описується добрий кусок життя селянина Кирила, що залюбився в дружині Сопрона.

Невдачі в житті, між якими, судячи з оповідання, найзначніше місце належить нещасному коханню і пустій невеликій крадіжці, гонять його на Донбас у копальні, звідки він з'являється якимось видатним штейгером і молодцем (так само мало подібним до робітника, як Сопрон до чабана), щоб у фіналі відзначитися разом з іншими шахтарями в безкарному й хуліганському вбивстві трьох старих, що зійшли на дитячий розум.

Як і життя чабана Сопрона, все це, певно, дуже доводливо для автора, але в читача може збудити тільки досаду.

Нарешті, в оповіданні говориться ще про старого управителя в маєтку Шаботинського та про його систему господарювання, а потім про нового управителя, що відкинув вівчарство для хлібних плантацій та розробки земельних надр.

Перший управитель, дуже подібний до жонолюбних і невідповідальних панів старої української літератури, чи то переходить на дитячий розум, чи то божеволіє, а другий виступає то як преїс-курант фірми, що продукує сільсько-господарчі машини, то палким культур-трегером, то ліберальним філантропом, який осоромив куркулів і захоплює селянську масу своєю великодушністю.

В цілому оповідання справляє враження літературної самоділки з строкатого старого матеріалу, який автор набрав і обробив дуже недбало. Особливо невдалий кінець, коли Сопрон і старий управитель безглуздо гинуть, лунявши до рук гульнявих бешкетників шахтарів.

А втім, цей дикий кінець (чого доброго, символічний на смак автора?) самому авторові подобається, як і мерзенна вихватка шахтарів, описана з очевидним співчуттям.

Проте, треба зауважити, що оповідання, написане меткою мовою, має живі моменти, і, судячи з того, могло б бути написане незрівняно краще, коли б автор поставився уважніше до письменницького ремесла.

— М. Самарин

Спиридон Черкасенко. „Про що тирса шелестіла“. Видавництво „Чайка“. Київ - Відень - Львів, 80 стор. 170.

Ця добре відома на Україні п'єса, що вперше побачила світло рампи р. 1916-го, зазнала деякої зміни в закордонному виданні у Відні.

П'єсу написано, як це відомо, без додержання одного якогось стилю, одного способу письма. Тут реалізм переплітається з модернізмом і символюкою. Поруч із користуванням цілком реальними засобами для змалювання душевних рухів та переживань історичної постати кошового Івана Сірка, автор п'єси удається і до неореалізму і до символізму.

Місцями ця двоїстість недобре вражає глядача. Особливо недобре враження справляє галаслива, грубо реалістична сцена з бабами в другій дії п'єси київського видання.

Незадоволений, очевидно, був із цієї сцени і сам автор п'єси, бо нині у закордонному виданні „Тирси“ бачимо, що автор цю сцену з бабами викинув геть і написав цілком нову, що без порівняння краще відповідала цілому характерові п'єси; в центрі уваги глядача залишається, як і давніше, головний персонаж п'єси — кошовий Сірко, а замість вульгарної сцени з бабами, що накидаються на Сірка з докорами та лайкою, з'являються з лісу спершу Стара жінка з відповідним монологом про шукання нею в лісі свого сина і проклятою на адресу Сірка; далі Перша дівчина, що шукає брата, нарешті — Друга дівчина з словами шукання свого милого.

Всі ці три постаті мають символізувати — так принаймні треба думати — *привиди* Сірка, що сидить тут-ж з обернутими очима до лісу (є ремарка: „дивиться в ліс“), звідки ті постаті з'являються.

Сцену цю задумано прекрасно; але в ній є також дефекти, усунути які, правда, буде легко вже самому досвідченому режисерові. До таких дефектів застосовуємо присутність тут Леся (свинар) — в ролі якогось фігляр.

Дозволимо собі виписати тут одну коротеньку сценку.

На сцені Сірко; коло його ніг лежить Лесь.

Сірко (*дивиться в ліс*).

Хто се!

Стара жінка (*виходить з лісу*)

Темно в лісі, — не знайду,

Де мій син.

Страшно в лісі... Де-ж піду?...

Серце квилить на біду, —

Гей, чи чує-ж він?...

(*Звертається до курія*).

Де ти взявся на безголов'я?

Проклят будь!

Висушила сльози й кров я

З туги й горя... Хай падають

Камінем на голову твою,

Як ти викрав доленьку мою!

(*Зникаючи в глибині*).

Де-ж тепереньки піду?

Темно в лісі, чи знайду?

І ось під цей драматичний монолог

Лесь. (До Сірка Г. К.-К).

Ги-ги! А що? Ви чули? Я-ж казав.

(*Сірко сидить понуро*)

А ось ще одна — сестра Карпова.

Перша дівчина (*виходить з лісу*).

Місяць легенькою хмаркою вкрився,

Промінь останній у темряві згас...

Братіку, любий, куди ти подівся, —

Кинув і неньку і нас?

Я тут блукаю —

Тече шукаю, і т. д.

Далі перед появою Другої дівчини, Лесь знову фіглярствує: ги-ги! А ось третя йде, — дивиться. Захаркова се наречена...

Почуття художньої правди повинне підказати митцеві-режисерові, що Лесеві з його балаганщиною не місце там, де відбувається кілька драматичних епізодів, в осередку яких — Сіркові переживання на ґрунті, що він усе життя „як воду, людську кров і сльози лив, а що здобув? Смертельний жах живим і тільки мертвим спокій безтурботний“ (з діалогу Сірка з сином Романом). Гадаємо, що блазеньський регіт та п'яткування Леся під такий момент не поглиблюватиме настрої драматизму, а як раз навпаки — шкодитиме чистоті естетичного піднесення глядача.

Поруч заплачної зміни в п'єсі впадає в око ще нова пісня, що її співає причинна Килина в другій таки-ж дії піс-я того, як Сірко хапається за голову і скрикує „Ох, сил нема!.. Душа болить смертельно, Туман кривавий очі застеляє“... і т. д. (Сцена з Килиною).

Ось та пісня:

Килина.

(*Збирає розсіпані квіти й тихо наспівує*).

Роси-сльози на квітках,

Кров на білих пелюстках, —

Хто зросив їх уночі?...

Серденько, не плач! Серденько мовчи!

Кров червону не змивай,

Квіт-кохання заховай,

Заховай не толочи.
Серденько, не плач! Серденько, мовчи!
Чути десь козацький спів:
Іде милий із степів, —
Вітре буйний бисто мчи!
Серденько, не плач! Серденько, мовчи!
Вітре буйний, сльози звій,
Кров дощами з квітів змий,
Степом - лугом летючи...
Серденько, не плач! Серденько, мовчи!

Наші відповідні театральні органи, а насамперед — УТОДІК повинні подбати, щоб ця остання редакція популярної п'єси стала приступною нашим театрам, поскільки вони мусять ще використовувати п'єси попереднього дореволюційного репертуару і в т. ч. і „Про що тирса шелестіла“.

Г. Ков. - Кол.

Вольтер. Кандід або оптимізм. Переклав з французької мови В. Підмогильний. Вступна стаття і примітки С. Родзевича, редакція М. Зерова. „Слово“, Київ, 1927 р. стор. XXXVI + 130 + VIII, ціна 1 карб.

Перекладати прозу Вольтера — одночасно й дуже легко й дуже тяжко: легко тому, що в ній з найбільшою виразністю вилилися основні стилістичні тенденції французького класицизму, — максималі та простота й ясність синтакси та „чистота“ лексики, що досягається шляхом принципового вилучення маловживаних і застарілих слів та виразів, наукової й технічної термінології, неологізмів провінціалізмів і т. инш. словом усього, що не зміщається в строго - окреслених межах „загально - літературної“ мови. Ці стилістичні властивості роблять Вольтера прозаїком одним з найбільш зрозумілих (для чужоземців) і легких для перекладу авторів взагалі. Перекладаючи прозу Вольтеровську самою простою й звичайною (але бездоганно правильною) мовою, перекладач тим самим ніби стилізує свій переклад під мову оригіналу й надає йому художньої цінності; з цієї можливості широко скористався В. Підмогильний в своєму перекладі „Кандіда“, — в цьому і полягає його головна стійкість. Читальник на кожній сторінці відчуває: так, це переклад дійсно з Вольтера; а таке стилістичне відтворення первотвору і є головна ознака, що відрізняє переклад - переказ від перекладу суто - художнього.

Вольтеровська проза має в собі, проте, одну певну трудність для перекладу, одну, але майже непоборну: це замилювання Вольтера в тому, що французькі стилісти звуть „аллюзією“ (allusion), — в усіх яких двозначностях і каламбурах, в тонких натяках на політичні й літературні події, в стилістичній пародії і т. инш. Щоб відтворити іншою мовою цю „аллюзивну“ покрась Вольтеровського стилю, треба мати геній самого Вольтера, і, зрозуміло, що жодному із знаних нами перекладачів досі це не вдавалося, як і В. Підмогильному. Щоб не утруднювати читальників, обмежмося аналізом одного досить характерного прикладу. У 8-ім розділі „Кандіда“ знаходимо такі слова Кунігунди, звернені до героя оповідання: „Je louai dieu qui vous ramenait à moi par tant d'épreuves“; в даному перекладі це передано так: „Я славлю бога, що знову привів вас до мене після стількох спроб“ (стор. 27). З першого погляду безперечно здається, що для передачі слова „épreuves“ більш відповідним би вираз „іспити“, ніж „спроби“, бо мова мовиться тут про „життєві іспити“, надіслані від бога (або долі); проте, коли взяти до уваги еротичну покрась усього контексту (мова йде переважно про любовні пригоди Кунігунди), то ми матимемо право припустити в даному виразі подвійне значіння, і тоді благочестива фраза Кунігунди дістане певний циничний відтінок (спосіб дуже звичайний для Вольтера): з одного боку тут говориться про „іспити“ надіслані долею, а з другого — про „спроби“, через які наївна Кунігунда 1-го розділу швидко набула досвіду в справах кохання. Який би з цих двох виразів не вжити в перекладі — все одно стієть я певне збіднення смислу: зникне або благочестивий відтінок (як у перекладі В. Підмогильного) або циничний (наколи вжити „іспити“). Тому не будемо привиняти перекладачеві, що він не зумів передати „аллюзивний“ характер прози Вольтеровської, а звернімося до іншого, більш важливого й елементарного недогляду.

Переклад зроблено дуже нашвидко і не досить уважно. Перекладач, безперечно, добре володіє французькою мовою (це помітно на кожному кроці), але він, як бачиться, не подбав про те, щоб вивірити свій переклад з оригіналом. Іедве чи можна інакше з'ясувати й той факт, що майже на кожній сторінці лучаються дрібні пропуски й відхилення від оригіналу, що зовсім не залежать від трудности тексту. У переважній більшості ці відхилення такі дрібні й випадкові, що виявити їх можна тільки через найстаранніше

порівняння перекладу з французьким текстом; кожний відхил зокрема зовсім неважний на значіння, але їх так ясно, що сукупність їх становить важливий дефект і значно понижує цінність перекладу. Як це сталося в перекладача, що має літературний стаж В. Підмогильного, та ще й у виданні, що вийшло за редакцією М. Зерова — річ незрозуміла; здається і тут (як частенько трапляється в справі перекладання) „у сьоми няньок дитина без ока“. Щоб не бути безпідставним, а також не втомити читальника нескінченною низкою прикладів, обмежмося наведенням тих випадків відхилення, що виявились в 1-ім та в останнім (30) розділі твору. Що й решта розділів має не менш відхилів — цьому читальник наряд чи відмовиться поийнати віри на слово; пропорція приблизно така сама. Стор. 3: Всі собаки його чорного двору в разі потреби становили його мисливські зграї“ замість „становили одну мисливську зграю“ (*composaient une meute*), — не дивлячись на ріжницю що до породи; стор. 4: „Вона доглядала чести дому з гідністю“ (буквальний переклад), замість „вона приймала гостей з гідністю“ (*faisait les honneurs de la maison avec une dignité etc.*); стор. 125: „Ваші п'ястри будуть швидко розтринькани“, замість „ваші подарунки“ (*vos presents*); „Панглос сказав йому“ замість „Панглос узяв слово й сказав йому“ (*Pangloss porta la parole et lui dit*); стор. 126: „Хто втручається до громадських справ, той гине найсумнішим способом“, — в оригіналі менш категорично: „ті, що втручаються до громадських справ, гинуть часом мізерно“ (*ceux, qui se mêtent des affaires publiques périssent quelque fois misérablement*); стор. 128: „коли-б вас не вигнано“, — пропущено „з прекрасного замку“ (*Si vous n'aviez pas été chassé d'un beau château*).

По всіх цих випадках ми маємо діла з незначними відхиленнями від оригіналу — прикро тільки, що їх так багато; трапляють я, проте, і випадки цілковитого перекручення сенсу: Панглос признався, що він... тримався цього переконання завжди і ні в що инше не вірить“ (стор. 124); в оригіналі остання фраза (надзвичайно важлива для ідеології „Кандіда“) має протилежне значіння: „Панглос признався, що він... стверджував це завжди й не вірив у це ані трохи“ (*Pangloss avouait... qu'il le toutenait — toujours, et n'en croyait rien*). Справедливість вимагає зазначити, що такі помилки трапляються у В. Підмогильного досить рідко; але в перекладі задовольшому, певна річ, не повинно їх бути зовсім.

Курйозна річ сталася з переліком стародавніх ізраїльських царів у 30 розділі (стор. 127 — 128): перекладач, не знаючи, як передати біблійські імення, подані в оригіналі у французькій транскрипції, підставляє на їх місце перші-ліпші фонетично-схожі ймення, що спали йому на думку. Так База (Baza) повернувся на „Вооза“ (з книги „Руф“) а Іїуй (Iéhu) — на „Єгову“ (!); перетворювати Вольтеро-ського (і біблійського) Іюаду (Joïada) на Расиновського „Іоаса“ (з Аталії) — теж не було жодної рації. Ми не хочемо бути педантами, але перекурити три історичні наймення підряд — це вже занадто. Невже-ж сп'яді не вистачило часу звірити з біблією.

Вступна стаття й примітки, складені С. Родзевичем, обмежуються найелементарнішими відомостями і, проте, не вільні від помилок. Всупереч твердженню С. Родзевича, Вольтеріві аж ніяк не „вдалося виграти справу де-ла-Барра, обвинуваченого в блюзнірстві“ ст р. XXI: де-ла-Барра скарано на смерть в 1766 році, і Вольтер-ві вдалося тільки знайти притулок для гаданих спільників де-ла-Барра й реабілітувати одного з них. В параграфах: „Люба“ (стор. V — XIII) і „Філософські мотиви в творчості Вольтера“ (стор. XXIII — XXXIV) вражає відсутність всякої знадки про Дидро, що зробив великий філософський вплив на свій вік і не малий — на самого Вольтера. Навпаки, згадувати з приводу Вольтера таких принципово чужорідних йому авторів, як Достоевський. (стор. XXVI), Віктор Гюго (стор. XXX) і М. Рильський (стор. XXXIV) — з нашого погляду цілком зайве.

Взагалі, треба визнати даний переклад з художньої сторони задовольним, але несповна надійним і точним. Не будемо наводити стилістичні кострубатості, що де-не-де трапляються, бо гадаємо, що то друкарські помилки й огріхи. Останні трапляються, взагалі, незрідка, і часами перекурують значіння так, що аж не пізнати (напр. „Мармонтелівська тема“ у Вольтеровському „Едипі“, на стор. XIV, як бачиться, замість „Фентене-лівська“). Про актуальність цього видання говорити зана річ, особливо маючи на увазі майбутні стоп'ятидесятилітні роковини смерті Вольтера (31 травня 1778 р.).

В. Державин

Гі де Мопасан. Життя. Роман. Переклад Б. Козловського. Стаття проф. С. Савченко. Книгоспілка. 1927 р. стор. IX + 22-. Ціна 1 карб. 80 коп.

Як відомо, романи Мопасанові з художнього боку поступаються його новелам і оповіданням; подібно як його п'єси, це твори, написані класиком, але не класичні. Звичайно, Мопасан і в романах залишається майстром художньої прози, але їм бракує тої внутрішньої закінченості, що в новелах утворюється через максимальну концентрацію

дії й послідовне випускання всіх другорядних моментів розповіді, щоб - то за допомогою таких способів, які в романі можуть бути застосовані, з технічних умов, тільки в дуже обмеженій мірі. Мопасан, що чудово володів структурою роману в теорії (як свідчать його глибокі теоретично-літературні міркування, висловлені в передмові до роману „Пер і Жан“), на практиці не спромігся подолати принципову різноманітність цих двох жанрів художньої прози, — роману й новели. „Роман розтягається вище, намагається охопити як мога більш і, переступаючи призначену межу, він легко повертається на хроніку. Новела приймає до короткості, стислості, і поза призначеними їй межами стоїть анекдот“. (М. Петровський). Ідеальний новеліст, що підніс незначний літературний жанр новели на нечувану ще художню висоту, — Мопасан надаремно пробує досягти в чужій його літературному хистові галузі роману тієї-ж довершеності, що й в новелі, — надаремно, бо в романі він мусить ослаблювати й затемнювати найяскравіші сторони свого художнього хисту і, навпаки, висувати на перший план другосортні. У новелі Мопасан уникає безпосереднього виображення психичного життя; він не показує його читальникові, а примушує читальника самого доміслюватися про нього з учинків і цілого поведіння дієвих осіб; у романі (психологічному романі 80 років!) Мопасан мусить вдаватися в складну аналіз психічних переживань, мусить розповідати про них словами, а не показувати їх на ділі, — і ось, в наслідок цієї вимушеної трансформації, Мопасанівська психологія набуває в романах якогось елементарного та спрощеного характеру. Властива новелі стислість переходить у схематизм, а місцями навіть у блідість; зникає, здебільшого, характерна „загострена кінцівка“ (pointe), що становить чи не головну привабливість Мопасанівського стилю, і т. ін. Що правда, для соціологічного аналізу романи Мопасана дають більше матеріалу, по силі своєї вимушеної докладності; але тут, як і всюди, кількість не надолужує якості. Нарешті, романи Мопасанові являють собою тільки окремі надмірно збільшені новели („Пер та Жан“, „Сильна, як смерть“ „Наше серце“; на півдорозі до такої гіпертрофії стоїть наприклад, „Іветта“) або цілі серії новел, слабо скріплених між собою описом певного громадського оточення („Життя“, „Гора Оріоль“, „Любий друг“).

З усіх цих міркувань було - б мабуть краще для „Книгоспілки“ розпочати обіцане зібрання творів Мопасанових (на вісім томів) якою-небудь збіркою оповідань, а не „Життям“ (Une vie), — найранішим романом Мопасана (1883), який, натурально, найбільше хвилює на вищезазначені дефекти. До того-ж, це один з найменш характерних і самостійних творів Мопасана; величезний вплив Флоберовської манери писати відчувається в нім на кожному кроці. Щоб переконатися в цьому, досить порівняти „Життя“ з „Простим серцем“ (Un coeur simple) Флобера і в обох випадках маємо життєпис жінчини, істоти цілком пасивної й безособової, чия безнастанна (фактична й психична) залежність від тих, хто її оточає, глибоко контрастує з центральним місцем, яке вона має в композиції твору. Цей композиційний контраст сполучається в обох творах з контрастом психологічним, — між невичислюваною жіночою відданістю, яка становить суть характеру героїні і яку вона розтчає на людей, що її оточають (відданість старій хазяйці в „Простім серці“, відданість батькові, дружині, синові й, нарешті, внуці в „Житті“), і тими банальними персонажами й нікчемними життєвими подіями, на які недолібно й безглуздо, кінець кінцем, витрачається це глибоке почуття. Чисто Флоберівська манера поводитися з другорядними дієвими особами — висувати їх у потрібний момент на передній план, а далі зовсім усувати з поля зору читача — однаково почувається в „Житті“ сильніше, ніж подекуди в Мопасана.

Можна, зви айно, заперечити, що стилістична залежність од такого неперевищеного майстра пера, як Флобер, є сама від себе скорше певне (і значне) досягнення, аніж хибя, і нею неможна дорікати нікому, навіть письменникові Мопасанівського калібру. Можна, далі, вказати цілу низку стійностей даного роману: блискуча характеристика провінціального дворянського товариства, що повільно зводяться ні на що, намагається підтримати свій авторитет суворим додержанням етикету й формальних вимог католицизму; велика вмілість, що виявив автор в описах природи та вражінь, які вона справляє на дієвих осіб (пор. зокрема, опис подорожі по Корсиці в 5-му розділі); повна реалізму зарисовка нормандського села першої половини минулого століття, жорстока сатира на католицьке духовництво, змальоване в особі похмурого фанатика абата Гольб'яка й згідного на все опортуніста абата Піко, і т. ін. Проте, поруч з цим, зустрічаємо в „Житті“ такі дефекти, які в пізніших романах Мопасана вже не повторюються, і які можна пояснити тільки недостатньою літературною досвідністю: блідість у характеристиці майже всіх дієвих осіб (віконт Жюльєн, обрисований дещо яскравіше, занадто нагадує звичайного Мопасанівського „вульгарного героя“ і є позбавлений індивідуальних рис) і вилика ідеалізація героїні що до моралі (в Жанні за все життя не було ні одного полюбовника, — така вона добродісна), яка погано в'яжеться із загальним сексуалістичним

характером Мопасанівського стилю. Нерівномірний темп оповідання (що сильно прискорюється після смерті Жюльєна й ще сильніше після смерті батька Жанни), теж не сприяє художньому ефектові й надає всьому творові характер недоробленості.

Редактор перекладу й автор вступної статті проф. С. В. Савченко, з зрозумілих причин, не вважав за потрібне спинятися на негативних сторонах цього роману, хоч і зазначив невдачу ідеалізацію героїні (стор. XLI) і схематизм (стор. LIX). Можна погодитися на його твердження, що „конструкція роману прозора й проста, його складові частини легко можна відокремити і навіть вивчати за їх допомогою процес побудови Мопасанових романів взагалі“ (стор. XLII), — але ж це похвала сумнівна. У тім то й річ, що звичайний композиційний спосіб Мопасана — „об'єднання основною темою досить самостійних епізодів“ (там - же) — справжнього роману не творить і не може творити. Всіма іншими сторонами, вступна стаття (Гі де Мопасан. Життя й творчість, стор. V — LIX) справляє як рідко гарне враження й відповідає репутації автора, як одного з кращих знавців Мопасана на Україні. Авторкові вдалося тут з'єднати популярність викладу з докладністю, науковою об'єктивністю й добрим добром бібліографії. Особливої уваги заслуговує аналіз „проблеми Мопасанівського реалізму“ (елементи реалізму, натуралізму, імпресіонізму й романтизму в творчості Мопасана), здійснена автором із зразковою безсторонністю, — головню, на підставі власних висказів художника (стор. XXVI далш.). Соціальний бік творчості Мопасана взяв під увагу автор з великою й рідкою в наші часи обережністю. Тепер, коли першого кращого не зовсім реакційного чужоземного письменника радо проголошують революціонером і мало не „більшовиком“ (досить згадати Артюра Рембо!) тверезе ставлення до справи С. Савченка особливо заслуговує на похвалу. Справді, неможна заперечувати, що Мопасан, ніде не торкається проблеми соціального протиставлення та боротьби, ніде не показує своєї позитивної соціальної думки і, безперечно, її не має“ (стор. XLV), як і взагалі „не має ніякого ідеалу в майбутньому і не шукає його“ (стор. LV) Чому, справді, критися з тим, що ми читаємо Мопасана не ради його ідеології, а як незрівняного побутового історика й майстерного художника?

Здається, автор надає дуже великої ваги чисто-біографічному моментові в літературній творчості Мопасана, з'ясовуючи особистим характером і особистими переживаннями художника багато такого, що справедливніше розглядати як чисто літературне явище. Так, наприклад, гостро-виявлена песимістична закреска пізніших його творів, в порівнянні з „безсторонністю“ раніших, більше залежить від ступеневої еманісації з під впливу Флобера, аніж від яких-небудь особистих переживань художника. „Постійне тяжіння до правди“, говорить С. Савченко, „не є й не може бути наслідком самих літературних впливів“ (стор. XXXI); але ж це — „художня правда“ натуралізму, що не менш стилізована, ніж „художня правда“ всякої іншої літературної течії. Справедливо, що „лише у нат ралістів селяни, робітники та дрібні ремісники стають об'єктом художнього змалювання без Жорж-Зандовських прикрас, без Діккенсовського сентименталізму, не на ролі романтичних „відданих до смерті слуг, або класичної покірної юрби“ (стор. XXXII); зате, в натуралістів, „художнє змалювання народного життя“ має виразні риси „бестіалізма“ і витягає на передній план чисто фізіологічні моменти (особливо при виображенні селянства в Мопасана, Золя, Лемоньє); така „правда“ вимагає обережно до себе ставитися.

Переклад, взагалі, задовольняє, хоч перекладач має тенденцію до надмірного спрощення Мопасанівської мови, вишуканої й глибоко продуманої. Перекладаючи такого класика художньої прози, як Мопасан, слід було - б ближче додержуватись оригінального тексту. Декільки прикладів: „Він почував ніжну любов до природи (стор. 3), — в оригіналі більш образно: „він кохав природу з ніжністю полюбовника“ (il avait des tendresses d'amant pour la nature); „ця добрість здавалася хоробливою“ (стор. 4), — в оригіналі сказано більш енергично й парадоксально: „майже вада“ (presque un vice); „Вона займалася нестримною радістю од таємного передчуття щастя“, — в оригіналі менш виразно: „ніби від таємничого наближення щастя“ (il lui venait des joies desordonnées com me à l'approche mysterieuse de bonheurs); слово „красуня“ (стор. 23), має дуже загальне значіння, щоб відповідати виразові в оригіналі: „la belle dame hautaine“, „прекрасна й горда дама“. Таких прикладів можна навести багато. В усіх цих випадках значіння не перекручене, але всеж трохи ослабляється або периначується, чого, на наш погляд, можна було - б уникнути. А в тім добре вже й те, що (здається) зовсім немає несамо-вільних помилок у перекладі: Мопасан автор не з легких. Що до стилістики, то мова перекладу бездоганна.

Незрозуміло, чому випущено підзаголовок роману „Скромна правда“ (l'humble vérité), який є в переважній більшості французьких видань і походить від самого автора.

Зовнішній бік видання гарний, хоч ціна, порівнюючи, невисока.

В. Державин

Серед книжок

ВИЙШЛИ ПРОТЯГОМ ЛИПНЯ, СЕРПНЯ Й ВЕРЕСНЯ 1927 РОКУ

Література політична, соціально-економічна та радянське будівництво

Українською мовою

Боротьба з націоналістичними ухилами в КП(б)У та КПЗУ. Збірник матеріалу з передм. М. М. Попова. „Пролетарий“, ст. 48, ц. 10 к.

Буценко, А.— Чого хочуть антисеміти. ДВУ, ст. 56, ц. 14 к.

Х-й Всеукраїнський з'їзд рад... 6—13 квітня 1927 р. Стенограф. звіт та постанови. Оргінстр ВУЦВК, ст. 618.

Всесоюзна Комуністична Партія (більшовиків) у резолюціях її з'їздів та конференцій. Вип. 3-й. Від маніфесту ЦК РСДРП про імперіялістичну війну до VII з'їзду РСДРП (більшовиків). Переклад П. Печа та Н. Хорунженкової. ДВУ, ст. 66, ц. 25 к.

Гречка, А.— Кооперація за кордоном і в нас. 2-е вид. виправл. й доп. „Книгоспілка“, ст. 70, д. 60 к.

Гуревич, А.— Китайська революція та її особливості. ДВУ, ст. 68, ц. 35 к.

Дмитренко, І., агр.— Селянське господарство заробляє звидусіль потроху... „Рад. Селянин“, ст. 120, ц. 60 к.

Довідник екскурс-маршруту „Дніпрельстан“. Київ—Дніпропетровське—Одеса. ДВУ, ст. 62, ц. 35 к.

Земляк, І.— Що діється в Китаї. Неплат. дод. до газ. „Червоноармієць“, ст. 16.

Козар, П.— На Дніпрельстан через пороги. Довідник екскурсанта. Газ. „Нар. учитель“, ст. 96, ц. 35 к.

Кузьменко, Л.— Що сказали колективні досвіди в селянському господарстві за 1926 р. Видання Миронів. досвід.-селекц. станції, ст. 36.

Кундзіч, О.— Як треба комсомольцеві працювати, щоб авторитет мати. Збірник ДВУ, ст. 64, ц. 35 к.

Лакиза, І.— Закарпатська Україна. (Попул. нарис). Київ, Окрком ЛКСМУ, КШПВ, ст. 5, ц. 20 к.

Луценко, С.— Що дає селянам індустріялізація країни? „Радянський Селянин“, ст. 76, ц. 40 к.

Немоловський, І.— Що дасть Дніпрельстан сільському господарству. „Радянський Селянин“, ст. 56, ц. 32 к.

Положення про забезпечення рівноправності мов та про сприяння розвитку української культури... Юрид. вид.-во НКЮ УСРР, ст. 30, ц. 10 к.

Постанови чергового пленуму виконкому Комінтерну 18—30 травня 1927 р. ДВУ, ст. 12, ц. 20 к.

Сталін, І.— Революція в Китаї і помилки опозиції... „Пролетарий“, ст. 72, ц. 8 к.

Хвиля, Андрій.— Антисемітизм. „Пролетарий“, ст. 112, ц. 25 к.

IV всесоюзний та X всеукраїнський з'їзди рад. Збірн. матеріалів з передм. Г. І. Петровського. Оргінстр ВУЦВК, ст. 112, ц. 25 к.

Юхименко, П.— Англо-радянський розрив. „Пролетарий“, ст. 32, ц. 5 к.

Яворський, М.— Нариси з історії революційної боротьби на Україні. т. 1-й. ДВУ, ст. 416, ц. 2 крб. 75 к.

Російською мовою

Бухарин, Н.— Итоги об'єдиненного пленума ЦК ЦКК ВКП(б). Доклад на собр. партактива Ленинград. орг. ВКП(б) 11 авг. 1927 г. „Пролетарий“, ст. 72, ц. 15 к.

- Бухарин, Н.—Итоги пленума ИККИ. Доклад на пленуме Моск. комитета ВКП(б) 4 июня 1927 г. „Пролетарий“, ст. 73, ц. 10 к.
- Второй съезд КП(б)У (протоколы) Изд. 2-е, доп. и испр. под общ. ред. и с пред. В. П. Затонского. „Пролетарий“, ст. 212, ц. 1 крб. 35 к.
- Габинов, Л.—Почему в Советском Союзе разрешена продажа спиртных напитков? „Научная Мысль“, ст. 40, ц. 40 к.
- Гофман, Эрих.—Как может человечество избавиться от сифилиса. Перевод с нем. д-ра Соркина. Пред. и ред. проф. А. А. Соболева. Научная мысль“, ст. 64, ц. 65 к.
- Гуревич, З.—Профессиональный труд и заболеваемость. „Научная мысль“, ст. 32, ц. 30 к.
- Х-й всеукраинский съезд советов... 6—13 апреля 1927 г. Постановления и резолюции. Оргинстр ВУЦИК, ст. 56.
- Днепровый, П.—Маршрут для экскурсий на Днепрострой. „Звезда“, ст. 20, ц. 10 к.
- Казимирский, К.—Борьба империалистической Англии с Республикой Советов. „Пролетарий“, ст. 48, ц. 15.
- Козло, П.—Кооперативная агитация и пропаганда в городе. Изд. 2-е, перераб. и доп. „Книгоспілка“, ст. 154, ц. 1 крб. 10 к.
- Кон, Феликс. Угроза новой войны. „Пролетарий“, ст. 32, ц. 6 к.
- Лебедь, Д.—Одиннадцатый съезд партии. „Пролетарий“, ст. 80.
- Марьянский, В. и Шухат, С.—Задачи профсоюзов на селе. Под ред. Н. Загнйбекова. „Б и П“, ст. 32, ц. 18 к.
- Марьянский, В. и Шухат, С.—Как союзы защищают интересы сельских пролетариев. Под ред. Н. Загнйбекова. „Б и П“, ст. 64, ц. 35 к.
- Мильчаков, Ал.—Больше внимания юным пионерам. „Пролетарий“, ст. 68, ц. 30 к.
- Моносов, С.—История революционных движений... Изд. 5, перераб. и доп. „Пролетарий“, ст. 204, ц. 1 р. 15 к.
- Мурашов, Д.—Производственные совещания и контрольные комиссии. Под ред. К. Мальцева. „Пролетарий“, ст. 72, ц. 35 к.
- Муценек, Я.—Две рационализации. (Капиталистическая рационализация. Рационализация в СССР). Окров нот при Киев. КК-РКИ ст. 266, ц. 1 крб. 50 к.
- Наумов, Н.—Советское горное законодательство. Т. II. Юрид. из-во НКЮ УССР, ст. 98, ц. 1 крб.
- Ольховый, Б.—Корни оппозиции и опасности перерождения. „Украинский рабочий“, ст. 180, ц. 1 крб. 35 к.
- Пленум ИККИ о выступлении т.т. Троцкого и Вуйовича (18—30 мая 1927 г.) „Пролетарий“, ст. 12, ц. 3 коп.
- Попов, Н.—Международное положение и задачи партии. „Пролетарий“, ст. 44, ц. 5 к.
- Постышев, П.—К задачам партийной работы „Пролетарий“, ст. 48, ц. 10 к.
- Профессиональное движение служащих Украины (1905—1907). Сборник. Под общ. ред. и с пред. И. С. Степанского. „Укр. рабочий“, ст. 212, ц. 75 к.
- Резолюции объединенных пленумов ЦК и ЦКК ВКП(б) и КП(б)У. Июль-август 1927 г. „Пролетарий“, ст. 84, ц. 15 к.
- Резолюции пленума ИККИ (18—30 мая 1927 г.). „Пролетарий“, ст. 114 ц. 15 к.
- Розенфельд, О.—Азбука профдвижения. Изд. 2-е перераб. и доп. под ред. Н. Рабичева. „Укр. рабочий“, ст. 528, ц. 1 крб. 70 к.
- Рублев, А.—Спутник профуполномоченного. Изд. 4-е исправ. и доп. „Б и Б“, ст. 128, ц. 45 к.
- Рыков, А.—Итоги объединенного пленума ЦК и ЦКК ВКП(б). Доклад на активе Моск. орган. 11 авг. 1927 г. „Пролетарий“, ст. 88, ц. 15 к.
- Рябинов, Д.—Прием и исключение членов союза. Справочник. Под ред. Н. Загнйбекова. Изд. 3-е, испр. и доп. „Б и П“, ст. 48, ц. 32 к.
- Сборник руководящих материалов к кампании по снижению цен. План-бюро и орготд. одес. ЦРК, ст. 104, ц. 50 к.
- Социальное страхование на Украине в 1925—26 г. Наркомтруда УССР, ст. 126.
- Старр, М.—Профессиональные союзы Великобритании в прошлом и настоящем. С пред. В. Яроцкого. Перев. с англ. М. Розенфельда. „Укр. рабочий“, ст. 112, ц. 50 к.

Фролов, А.—Работа партии на частных предприятиях. Под ред. К. Мальцева. „Пролетарий“, ст. 76, ц. 40 к.

Цыпин, Т.—Почему уклон оппозиции есть уклон социал-демократический? ДВУ, ст. 124, ц. 80 к.

Частная торговля и промышленность Украины по данным налогового аппарата НКФ УССР. Под ред. и с пред. А. Кушнира. НКФ УССР, ст. 112, ц. 3 к 6.

Чекун, А.—(Я. оцкий, В.). Наш юбилей. К десятилетию ВЦСПС. „Укр. рабочий“, ст. 16, ц. 15 к.

Черномордик, С.—Седьмой съезд партии. „Пролетарий“, ст. 64, ц. 20 к.

Наукова література

• Українською мовою

Ботаніко-географічні основи лісознавства. Скорочений виклад книги проф. К. Рубнера. „Рад. селянин“, ст. 116, ц. 2 крб.

Етнографічний вісник. Кн. 4. За голов. ред. акад. Андрія Лободи та Биктора Петрова. УАН, ст. 200, ц. 2 крб.

Записки історично-фіологічного відділу (УАН) Кн. XI Праці історичної секції за ред. акад. М. Грушевського та проф. Ол. Грушевського. УАН, ст. 342, ц. 3 крб. 50 коп.

Записки Київського інституту народньої освіти. Кн. II. Ред. колегія. Київське ІНО, ст. 216, ц. 2 крб.

Записки фізично-математичного відділу (УАН). Т. II. Вип. 2. За ред. акад. І. Шмальгаузена. УАН, ст. 102, ц. 1 крб. 75 к.

Звіdomлення Української академії Наук у Києві за 1925 р. УАН, ст. 80, ц. 50 к.

Кримський, Агат, акад.—Історія Туреччини та її численство. Т. 2-й, вип. 2-ий: (письменство XIV—XV в.в.) УАН, ст. 65, ц. 1 крб.

Кримський, Аг., акад. і Кезма, Товфік.—Оповідання арабського історика XI віку Абу-Шаджі Рудраверського про те, як охрестилася Русь. УАН, ст. 16.

Левченко, М.—З поля фольклористики й етнографії. Статті та записи. УАН, ст. 72, ц. 1 крб.

Наукові записки по біології. За ред. проф. Білоусова та М. Котова. ДВУ, ст. 200, ц. 2 крб.

Охорона пам'яток культури на Україні. Зб. І. Укр. комітет охорони пам'яток культури при Укрнауці. ст. 160, ц. 2 крб. 25 к.

Охорона пам'яток природи на Україні. Збірник І. За ред. проф. О. Федоровського та Є. Лавренка. Укр. комітет охорони пам'яток природи на Україні, ст. 90.

Первісне громадянство та його пережитки на Україні. Наук. щорічник за ред. К. Грушевської, вип. 3. ДВУ, ст. 276, ц. 3 крб.

Труди Полтавської сіл.-госп. досвідної станції. Вип. № 55. Полт. с.-г. дослід. станція, ст. 34, ц. 1 крб.

Труди Полтавської сіл.-госп. досвідної станції. Відділ рільництва. Полт. досвід. станція, ст. 36.

Труди сільсько-господарської ботаніки. Т. I, вип. 3. „Рад. селянин“, ст. 186.

Труди Харківської метеорологічної обсерваторії. Температура повітря. За ред. проф. Д. Педая. Укрмет, ст. 98.

Федоровський, О., проф.—Інструкції та програми для розвідок і реєстрацій пам'яток археологічних. Укр. комітет охорони пам'яток культури при Укрнауці, ст. 136, ц. 2 крб.

Російською мовою.

Бузескул, В., акад.—Изучение древностей северного побережья Черного моря и их значение с точки зрения греческой и мировой истории. УАН, ст. 24.

Вопросы теории и практики НОТ. Под общ. ред. Я. Муденека. Оксрвоют, при Киев КК-РКП., ст. 318, ц. 5 крб.

Копотов, Б. и Кудюмов, С.—Перспективы развития торфяной промышленности на Украине. Торф. часть НКЗ УССР, ст. 120, ц. 2 крб. 50 к.

Красовский, А., проф.—Несколько слов о послетретичных отложениях на Украине. Доклад заседанию Геологсекции Киев. Об.-ва естествоиспытателей от 27 апр. 1927 г. ст. 14.

Современное лечение сифилиса в освещении виднейших немецких сифилитологов. Одес. ДВУ, ст. 76, ц. 90 к.

Украинский бальнеологический сборник. II—III. Уркурупр. ст. 142, ц. 1 крб. 50 к.

Форель, Август, проф.—Половой вопрос. Естеств.-науч., психолог., гигиен. и социол. исследование. Пер. с нем. Ред. и пред. д-ра Б. Цуккера. Т. I и II. „Космос“, ст. 344, ц. 4 крб.

Красне письменство

Романи, повісті, оповідання,* поезії

Українською мовою

Авслендер, Сергій.—Чорний ватажок. Негрська повість. Переклав П. Іванов. „Книгоспілка“, ст. 84, ц. 60 к.

Алампієв, Петро.—Як хлопці бога шукали. (Опов.) ДВУ, ст. 44, ц. 20 к.
Альбом сатири та гумору. За ред. С. Шупака й Б. Антоценка—Давидовича. „Прол. Правда“, ст. 40.

Антоша КО.—Головбухова борода (та інші гумористичні оповідання). „Плужанин“, ст. 30, ц. 15 к.

Антоша КО.—Свиняче сальдо (та інші гумористичні оповідання). „Плужанин“, ст. 32, ц. 15 к.

Барвінок, Ганна.—Вибрані твори. Ред. та вступ. стаття В. Чубинського. „Час“, ст. 236, ц. 1 крб. 10 к.

Бенерман, Олена.—Малий чорний Самбо. (Казка) Пер. М. Лисиченко. „Сяйво“, ст. 36, ц. 75 к.

Берковічі, Конрад.—Іліяна (та інші оповідання). Пер. з англ. мови О. Бургардт. „Книгоспілка“, ст. 132, ц. 70 к.

Варавва, Ол.—Кооперація на естраді. „Книгоспілка“, ст. 116, ц. 80 к.
Вильшанецька, Володимира—Іскаріот. Повість з галицького учительського життя. Вст. стаття Ф. Якубського. „Сяйво“, ст. 144, ц. 75 к.

Винниченко, В.—Вибрані твори. Вибір і вступ. стаття О. Гермайзе. „Книгоспілка“, ст. 256, ц. 1 крб. 35 к.

Його ж.—Кумедія з Костем. (Оповідання) „Рух“, ст. 16, ц. 16 к.

Його ж.—Фельдфебельщина („Мнимий господин“) 2-е вид. ДВУ, ст. 40, ц. 20 к.

Його ж.—На лоні природи. (Оповідання) „Час“, ст. 32, ц. 15 к.

Вишня, Остап.—Вишневі усмішки літературні. ДВУ, ст. 120, ц. 75 к.

Його ж.—Моя автобіографія. „Книгоспілка“, ст. 32, ц. 20 к.

Його ж.—Походження світу. ДВУ, ст. 16, ц. 5 к.

Вольтер.—Кандід, або оптимізм. Пер. з франц. мови В. Підмогильний. Ред. Зерова. „Слово“, ст. 130, ц. 1 крб.

Воронин, Прохор.—Щасливий день Флора. Оповідання. „Рух“, ст. 40, ц. 20 к.

Галич, Марія.—Друкарка (та інші оповідання). „Маса“, ст. 104, ц. 65 к.

Глібів, Леонид.—Байки. Вступна стаття Ан. Лебеда. „Сяйво“, ст. 166, ц. 30 к.

Голованевський, С.—Кіньми залізними. Поезії. Ст. 22, ц. 20 к.

Грінченко, Б.—Батько та дочка. (Оповідання) „Рух“, ст. 34, ц. 15 к.

—Брат на брата. (Оповідання) „Рух“, ст. 64, ц. 20 к.

—Каторжна. (Оповідання) „Рух“, ст. 20, ц. 10 к.

—Ксеня. (Оповідання) „Рух“, ст. 22, ц. 10 к.

—Нелюб. (Оповідання) „Рух“, ст. 22, ц. 10 к.

—Підпал. (Оповідання) „Рух“, ст. 20, ц. 10 к.

—Серед чужих людей. (Оповідання) „Рух“, ст. 26, ц. 10 к.

—Хата (Оповідання) „Рух“, ст. 32, ц. 15 к.

—Хатка в балці. (Оповідання) „Рух“, ст. 48, ц. 20 к.

Загорізький, К.—На шляху до здоров'я. Оповідання. „Наукова думка“, ст. 64, ц. 30 к.

Кальницький, Я.—„Жид“. (Оповідання) ДВУ, ст. 16, ц. 5 к.

Коваленко, Б.—Барвінковий цвіт. Літ.-комс. Молодняк. Збірка комсом. поезії та прози. ДВУ, ст. 256, ц. 90 коп.

- Кожушний, М.— За новий побут. Збірник матеріалів. ДВУ, ст. 80, ц. 65 к.
- Кониський, Ол.— Вибрані твори. Кн. I. Під ред. і з пер. словом акад. С. Єфремова. „Час“, ст. 184 ц. 1 крб.
- Вибрані твори. Кн. II. Під ред. і з пер. словом акад. С. Єфремова. „Час“, ст. 192, ц. 1 крб.
- Копиленко, Олександр.— Буйний хміль (та інші повісті). Вид. 2-е. ДВУ, ст. 398, ц. 1 крб. 50 к.
- Котко, Кость.— Без штепселя (та інші оповідання). „Плужанин“ ст. 32, ц. 15 к.
- Його - ж.— Як воно там, за кордонами... (Гуморески). „Червоний перець“, ст. 52, ц. 20 к.
- Коцюбинський, М.— Твори. Під ред. і з пер. словом акад. С. Єфремова. Т. IV. Сміх та інші опов. „Вид. 2-е. ДВУ, ст. 396, ц. 1 крб. 10 к.
- Крушельницький, Антін.— Рубають ліс. Повість. Ред., вступ. стаття й примітки М. Лисовицького. „Сяйво“, ст. 360, ц. 1 крб. 80 коп.
- Кулик, І.— В оточенні. Збірка, 3-я. ДВУ, ст. 88, ц. 90 к.
- Купрін, О.— В нетрах землі. (Оповідання). „Час“, ст. 16, ц. 10 к.
- Ле, Іван.— Ритми шахтюрки. Оповідання. ВУСПП, ст. 24, ц. 10 к.
- Лісовий, П.— В революцію (та інші оповідання). „Книгоспілка“, ст. 140, ц. 90 к.
- Лондон, Джек.— Твори. Повна збірка. Т. 4-ий. Пер. з англ. „Сяйво“, ст. 376, ц. 1 крб. 80 к.
- Його - ж.— Жахливі Соломонові острови. Пер. з англ. мови. І. Попов. „Книгоспілка“, ст. 204, ц. 80 к.
- Його - ж.— Південноморські оповідання. Пер. з англ. мови Ів. та М. Рильських. „Сяйво“, ст. 196, ц. 75 к.
- Його - ж.— Син сонця (та інші оповідання). Пер. з англ. мови Кат. Джунківської. „Сяйво“, ст. 216, ц. 85 к.
- Його - ж.— Смок та Шорті. Пер. з англ. мови М. Лисиченко. „Сяйво“, ст. 184, ц. 75 к.
- Його - ж.— Смок Беллю. Пер. з англ. мови М. Лисиченко. „Сяйво“, ст. 160, ц. 65 к.
- Любченко, Аркадій.— „Нечистий“. (Оповідання). ДВУ, ст. 16, ц. 5 к.
- Мак - Кінлей.— Герой „Ревучого Потіка“. (Оповідання). „Час“, ст. 16, ц. 10 к.
- Малицький, Федір.— Холмщина. Поезії. „Західна Україна“, ст. 32, ц. 40 к.
- Мамін - Сибіряк.— Не мое діло (Оповідання). „Час“, ст. 8, ц. 10 к.
- Марко Вовчок.— Три долі. Повість. Вступ. стаття Т. Максимовича. „Сяйво“, ст. 132, ц. 60 к.
- Марфієвич, М.— Микола Шугай. Поема. Київ. Окружком... „МОПР“ ст. 32, ц. 10 к.
- Метеорний, Ол.— Агітатори. Освітнянські гуморески. „Плужанин“, ст. 32, ц. 15 к.
- Микитенко, І.— Брати. Оповідання. ВУСПП, ст. 48, ц. 15 к.
- Мирний, Панас.— Морозенко. (Оповідання). „Час“, ст. 36, ц. 10 к.
- Де - Мопасан, Гі.— Життя. Перекл. Б. Козловського. Стаття проф. С. Савченка. „Книгоспілка“, ст. 228, ц. 1 крб. 80 к.
- Мюлен, Г.— Батрак. (Оповідання). „Час“, ст. 16, ц. 10 к.
- Народні пісні. Збірка. 2-е вид. „Книгоспілка“, ст. 80, ц. 20 к.
- Народня поезія. Збірка. Зібрав і упорядкував для дітей М. К. ДВУ, ст. 116, ц. 85 к.
- Неверов, Олександр.— Туди, де хліба досить. Повість. Переклав. П. Іванів. 2-е вид. „Книгоспілка“, ст. 148, ц. 60 к.
- Немирович - Данченко, В.— Забута рудня. Пер. С. Пилипенко. 2-е вид. „Книгоспілка“, ст. 40, ц. 12 к.
- Нечуй - Левицький, Ів.— Твори. За ред. і з крит. розвідкою Юра Меженка. Т. IV. ДВУ, ст. 480, ц. 1 крб. 60 к.
- Його - ж.— Микола Джеря. Повість. Вст. стаття й ред. А. Ніковського. Вид. 2-е. „Книгоспілка“, ст. 172, ц. 80 к.
- Одинець, Гаврило.— Казка про чудака Якова, що дунив та не всякого. 2-е вид. „Плужанин“, ст. 23, ц. 15 к.
- Оленич - Гненко, П.— Йоська. Оповідання. „Рух“, ст. 18, ц. 15 к.
- Пилипенко, С.— Кара. Чотири оповідання. „Рух“, ст. 64, ц. 30 к.
- Пилипенко, С.— Любовні пригоди. П'ять оповідань. „Плужанин“, ст. 32, ц. 15 коп.

- Плужник, Євген.— Рання осінь. Поезії. „Маса“, ст. 64, ц. 75 к.
- Раскольніков, Ф.— На жовтневих фронтах. (З моїх спогадів). Пер. з рос. Т. Кардиналовська. ДВУ, ст. 56, ц. 23 к.
- Руданський, С.— Поезії. Вибір і стаття В. Герасименка. „Книгоспілка“, ст. 196, ц. 1 крб.
- Його - ж.— Співомовки. До друку упорядкував та передмову написав Юр. Меженко. „Час“, ст. 74, ц. 35 к.
- Свекла, Олександра — Подарунок і подяка. Збірка оповідань. ДВУ, ст. 88, ц. 35 к.
- Свідзінський, В.— Вересень. Поезії, ст. 80, ц. 50 к.
- Семенко, Михайль.— Маруся Богуславка. Лірична драма. „Книгоспілка“, ст. 44, ц. 65 к.
- Сміх та жарти. Збірка гумору та сатири за ред. М. Трублаїні. ДВУ, ст. 104, ц. 35 к.
- Смолич, Юрій.— Півтори людини. „Книгоспілка“, ст. 104, ц. 55 к.
- Стефаник, Василь.— Новели. „Укр. робітник. ст. 32.
- Тась, Дмитро.— Ведмеді танцюють (та інші оповідання). „Маса“, ст. 144, ц. 55 к.
- Терещенко, Микола.— Мета й межа. ДВУ, ст. 92, ц. 1 крб. 10 к.
- Тесленко, Архип.— Вибрані оповідання. За ред. М. Івченка. Вид. 2-е. „Час“, ст. 168, ц. 80 к.
- Черкунов, А.— Шукання за провокатором. (Із споминів політкаторжанина 1907—1909 рр.). Пер. М. Брівко. Всеукр. рада всеоюзн. т-ва політкаторжан та висланців, ст. 48, ц. 20 к.
- Чернявський, Микола.— Твори т. II. Повісті й оповідання. „Рух“, ст. 240, ц. 1 крб. 30 к.
- Фадеев, А.— Проти течії. Пер. з рос. П. Д. ДВУ, ст. 68, ц. 25 к.
- Фомін, Євген.— Поезії. „Червоний Селянин“, ст. 24, ц. 10 к.
- Франко, Іван.— Твори т. IX. Оповідання. Кн. IX. За ред. С. Пилипенка. „Рух“, ст. 252, ц. 1 крб. 5 к.
- Його - ж.— Твори т. XII. Борислав сміється. Повість. Вид. 2-е. „Рух“, ст. 332, ц. 1 крб. 30 к.
- Його-ж.— Твори т. XIII. Захар Беркут. Вид. 2-е. „Рух“, ст. 220, ц. 80 к.
- Його - ж.— Твори т. XXII. Поезії. Кн. 3. „Рух“, ст. 276, ц. 1 крб. 10 к.
- Його - ж.— Вівчар. (Оповідання) ДВУ, ст. 16, ц. 5 к.
- Його - ж.— Із записок недужого (Оповідання) „Рух“, ст. 24, ц. 10 к.
- Його - ж.— Муляр. Мій злочин. (Два оповідання) „Час“, ст. 20.
- Франс, Анатоль.— Таїс. Пер. з франц. та примітки Вал. Підмогильного. „Час“, ст. 192, ц. 90 к.
- Фролов, А.— Продавщиця Маша. Кооперативні оповідання. „Книгоспілка“, ст. 64, ц. 25 к.
- Шіллер, Фрідріх.— Балади. Пер. примітки і вступ. статті Дмитра Загула. ДВУ, ст. 132, ц. 1 крб. 15 к.
- Юрезанський, Володимир.— Червонозаводський зарінок. Повість про юних піонерів, їхнє життя, героїства та пригоди. „Книгоспілка“, ст. 164, ц. 30 к.

Російською мовою

- Александров, В.— Трахома. Рассказ. 2-е изд. „Научная Мысль“, ст. 24, ц. 10 к.
- Английские новеллы.— Фанни Херст. Закон мужчины. Уильям Локк. Три волхва. Пер. з англ. И. Брауна. „Кадр“, ст. 64, ц. 40 к.
- Арнольди, Н.— Василиса. Роман. С пред. Б. Козьмина. „Пролетарий“, ст. 362, ц. 2 р. 10 к.
- Беляев, Сергей.— Корни. (Гуляй-степь. 2 повести) „Пролетарий“, ст. 240, ц. 1 р. 20 к.
- Борисов, Н.— Слово за наганом. (Кинороман). Автор, ст. 140, ц. 85 к.
- Де-Верона, Гвидо.— Клео. Роман. Пер. с итальянского М. Ройзенмана. „Космос“, ст. 192, ц. 1 р. 10 к.
- Веселый, Артем.— Мои лучшие страницы. Рассказы. С вступ. статьей В. Полонского, автобиограф. и портр. автора. „Пролетарий“, ст. 196, ц. 1 р.
- Вейтц, Ганс Филипп — Симфония эфира. Роман. Пер. с нем. в переработке А. Я-ча. „Пролетарий“, ст. 308, ц. 1 р. 20 к.

- Вишня, Остап.**—Вишневые усмешки крымские. Авторизованный пер с III укр. изд. М. Лебеда. „Укр. рабочий“, ст. 96, ц. 50 к.
- Гамсун, Кнут.**—Голод. Ром. н. „Космос“, ст. 184, ц. 1 р. 10 к.
- Гладков, Федор.**—Волны. (Отрывки из романов и повестей). „Пролетарий“ ст. 228, ц. 1 р.
- Гончаров, И.**—Обломов. Роман. С прил. статьи Н. Добролюбова: „Что такое обломовщина“. „Пролетарий“, ст. 544, ц. 2 р. 65 к.
- Горный - Хохлов, М.**—Пожар. (Зарисовки), ст. 52, ц. 25 к.
- Гринченко, Б.**Под тихими вербами. Повесть, Пер. с укр. Боковенко, під ред. И. Айзенштока. Вступ. статья проф. М. Самарина. „Укр. рабочий“, ст. 306, ц. 1 р. 90 к.
- Кальницкий, Я.**—Острозубая комса. Повесть „Пролетарий“, ст. 77, ц. 40 к.
- Карпов, Михаил.**—Пятая любовь. Роман. „Пролетарий“, ст. 484, ц. 3 р. 75 к.
- Козлов, Валентин.**—Весна без любви. Рассказы. Киев. „АРП“, ст. 78, ц. 60 к.
- Копыленко, Александр.**—Лезвия (и др. рассказы). Пер. с укр. А. Матий-ченко под ред. авт. Вст. статья проф. А. Белецкого. „Укр. рабочий“, ст. 202, ц. 1 р. 30 к.
- Короленко, Владимир.**—Полное собрание сочинений. Посмертное издание. Дневник. 1895—1898. Т. III. ДВУ, ст. 416, ц. 2 р. 10 к.
- Его же.**—Полное собрание сочинений. Посмертное издание. Т. XXIV. Очерки и статьи литер.-критические. ДВУ, ст. 344, ц. 1 р. 70 к.
- Красные партизаны на Одещине 1918—1919 г.г.** (Коллективные очерки партизан). Испартотдел Одес. окр. ком. КП(б)У, ст. 54, ц. 15 к.
- Логинов - Лесняк, Павел.**—Ордер на любовь (и др. повести). „Пролетарий“ ст. 218, ц. 1 р. 25 к.
- Ломакин, И. и Волженин, Л.**—Сквозь череп. Роман. „Пролетарий“, ст. 292, ц. 1 р. 50 к.
- Лошкин, Ферапонт.**—Старики. Повесть. „Пролетарий“, ст. 144, ц. 80 к.
- Ллойд, Гарольд.**—Доктор Жак. Роман-фильм. Пер. с франц. Миллер и Алферова. „Космос“, ст. 144, ц. 1 р.
- Лучшие песни.** Сборник. „Укр. рабочий“, ст. 98, ц. 20 к.
- Любченко, Аркадій.**—Далекие и близкие. Рассказы. Пер. с укр. Кардиналовской под ред. автора. Вступ. статья проф. А. Белецкого. „Укр. рабочий“, ст. 204, ц. 1 р. 30 к.
- Мамин - Сибиряк, Д.**—Золото. Роман. „Пролетарий“, ст. 284, ц. 1 р. 70 к.
- Михаэлис, Карин.**—Опасный возраст. Повесть, „Космос“, ст. 176, ц. 1 р.
- Пименова, Э.**—Японские беглецы. „Пролетарий“, ст. 188, ц. 75 к.
- Притчард, К.**—Приключения Дона К. (Рассказы). Пер. с англ. „Кадр“, ст. 72, ц. 40 к.
- Про козлов, собак и веверлеев.** II изд. (Пародии на авторов) „Космос“, ст. 84, ц. 50 к.
- Риттер, А.**—В краю чудес. (Стихи). Лапландия. Корелия. Ледовитый океан Киев, автор, ст. 36, ц. 25 к.
- Ряховский, Василий.**—Бешенная кровь. Повести. „Пролетарий“, ст. 246, ц. 1 р. 35 к.
- Серафимович, А.**—Две смерти. (Рассказы). „Пролетарий“, ст. 248, ц. 1 р. 5 к.
- Степняк - Кравчинский, С.**—Собрание сочинений. Т. 3-й. Штундист Павел Руденко. С воспоминаниями П. Кропоткина. „Пролетарий“, ст. 234, ц. 1 р. 60 к.
- Тарасов - Родионов, А.**—Шоколад. (Роман). „Пролетарий“, ст. 216, ц. 1 р. 30 к.
- Тычина, Павло.**—Избранные стихотворения. Автор перевод с укр. под ред. А. Гатова. ДВУ, ст. 144, ц. 1 р. 10.
- Ван - Фехтен, Карл.**—Негрятянский рай. Роман. С англ. В. Цецербаум „Пролетарий“, ст. 312, ц. 1 р. 40 к.
- Франко, И.**—На дне. Збірка оповідань. Пер. с украинского Редактор Айзеншток. „Укр. робітник“, ст. 296, ц. 1 р. 75 к.
- Хмара, Висилий.**—Песни шахтерские. Сборник. „Укр. рабочий“, ст. 61, ц. 25 к.
- Четвериков, Дм.**—Синяя говядина. Роман. „Пролетарий“, ст. 304, ц. 1 р. 70 к.
- Эстонье, Эдуард.**—Париж. Роман. Пер. с франц. И. Магидовича.

П'єси

Українською мовою

- Карпенко - Карий, Ів.**—Безталанна. Драма на 5 дій. „Рух“, ст. 64, ц. 25 к.
- Левітина, Софія.**—Вирок. Драма на 5 актів. „Книгоспілка“, ст. 112, ц. 70 к.

- Минко, В. — Пастушкові пригоди. П'єса для дит. театру на 3 дії. ДВУ, ст. 40, ц. 25 к.
- Панченко, М. — Коліївщина. (Повстання Максима Залізняка) на 5 дій. ДВУ, ст. 104, ц. 1 крб. 30 к.
- Снісарський, Ів. — Церковний староста. (на перегної). Побутова п'єса на 3 дії. „Рух“, ст. 46, ц. 20 к.
- Старицька-Черняхівська, Л. — Останній сніп. Драм. етюд. на 1 дію. „Рух“, ст. 32, ц. 20 к.
- Холодногорець. Іван. — Хто не ризикує. Комедія на 4 дії. „Рух“, ст. 56 ц. 25 к.

Дитяча література

Українською мовою

- Абетка-Звіринець. (Малховала Малієва). „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 30 к.
- Авслендер, С. — Більшаки та малюки. Пер. В. Чередниченко. 2-е вид. „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 5 к.
- Андреев, М. — Варавва, Ол. — Золотий зайчик. (Вірші для малих дітей дошк. віку). „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 30 к.
- Біч, Ольга — Коваленко Гаїна. — Хоробрий цап. (Вірші для дітей дошк. віку). „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 30 к.
- Бляско-Ібаньєс. — Заець. (Оповідання). „Час“, ст. 12, ц. 10 к.
- Бляхін П. — Діти червоної землі. (Червоні чортенята). ДВУ, ст. 168, ц. 50 к.
- Будяк, Юр. — На вовка. (Вірші з мал. для дітей дошк. віку). ДВУ, ст. 12, ц. 35 к.
- Варавва, Ол. — Снігурі (Вірші з мал. для дітей дошк. віку). „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 80 к.
- Велик, К. — Ясько. Пер. В. Чередниченко. 2-е вид. „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 5 к.
- Гоголь, М. — Сусіди. (Баєчка). „Час“, ст. 16, ц. 10 к.
- Грінченко, Б. — І. Грицько. ІІ. Украла. „Рух“, ст. 18, ц. 10.
- Дефо, Даніель. — Життя й дивні пригоди Робінсона Крузо. Скорочення Е. Збарської. Пер. укр. мовою Галини Орлівни. ДВУ, ст. 120, ц. 95 к.
- Еспарбес. — Відважний барабанщик. (Оповідання). „Час“ ст. 8, ц. 10 к.
- Жабенятко. — (Вірші з мал. для дітей дошк. віку). За В. Біанки Ренато. „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 30 к.
- Зіян, Марко. — Загадки (для дітей). Пер. А. Панова. „Книгоспілка“, ст. 8, ц. 20 к.
- Каченя. (Вірші з мал. для дітей дошк. віку). „Книгоспілка“, ст. 8, ц. 20 к.
- Кіплінг, Р. Чередниченко, В. — Як було вигадано азбуку. За Р. Кінлінгом переклала В. Чередниченко. „Книгоспілка“, ст. 16, ц. 25 к.
- Коваленко, Гаїна. — Птахи. (Вірші з мал. для дітей дошк. віку). „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 30 к.
- Сороча рідня. (Вірші з мал. для дітей дошк. віку). „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 30 к.
- Маршак, С. і Лебедев, В. — Багаж. (Вірші з мал. для дітей дошк. віку). „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 30 к.
- Онруд, Г. — Рибальчин син. (Оповідання). „Час“, ст. 16, ц. 10 к.
- Розегер, П. — Трудовий день підпaska. (Оповідання з життя німецького селянського хлопчика). „Час“, ст. 8, ц. 10 к.
- Сейфуліна, Л. — В колонії. (З опов. „Правопорушники“). „Час“, ст. 16, ц. 10 к.
- Серафимович, А. — В бурю. (Оповідання). „Час“, ст. 16, ц. 10 к.
- Слісаренко, О. і Мищенко М. — Жовтєнятам про піонерів. (Вірші). „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 25 к.
- Ткаченко, Марина. — Про моє курчатко. 2-е вид. „Книгоспілка“, ст. 10, ц. 5 к.
- Чередниченко, Варвара. — Три казачки. „Книгоспілка“, ст. 12, ц. 28 к.
- Четвериков, Д. — Самовар. (Оповідання). „Час“ ст. 16, ц. 10 к.
- Шмелів, І. — Як слін облизав Драпа. (Оповідання). „Час“, ст. 12, ц. 10 к.

Російською мовою

- Буссенар, Луи. — Капітан Сорви-Голова. Для дітей середнього візра переработал Гр. Заречний. „Светоч“, ст. 240, ц. 2 р.
- В зверинце. (Книжка с картинок. для детей дошк. візра). „Светоч“, ст. 12, ц. 9 к.
- Дикіє звери. Книжка с картин. для дітей дошк. візра. „Светоч“ ст. 12, ц. 9 к.
- Гольдман, М. — Детвора за работой (Стишки с картинками для дітей дошк. візра). „Светоч“, ст. 12, ц. 15 к.

- Домашніе животиные. Рис. Гольдмана. „Светоч“, ст. 12, ц. 9 к.
 Дядя Яша. — Бум и звери. (Стишки с картинками для детей дошк. возраста). „Светоч“, ст. 12, ц. 9 к.
 „Светоч“, ст. 12, ц. 9 к. — Карусель. (Стишки с картинками для детей дошк. возраста)
 „Светоч“, ст. 12, ц. 9 к.
 Золотая азбука для детей. 3-е изд. „Светоч“, ст. 16, ц. 22 к.
 Золотое детство (Стишки с картинками для детей дошк. возраста). „Светоч“, ст. 12, ц. 15 к.
 Крылов, И. — Басни для малышей. „Светоч“, ст. 12, ц. 15 к.
 Летние забавы. (Стишки с картинками для детей дошк. возраста). „Светоч“, ст. 12, ц. 9 к.
 Лисичка и кувшин. (Басня). „Светоч“ ст. 12, ц. 9 к.
 Наши птицы. (Книжка с картинк. для детей дошк. возраста) „Светоч“, ст. 12, ц. 9 к.
 Олькот, Луиза. — Маленькие женщины. Для детей среднего возраста переработал В. Сизов „Светоч“, ст. 222, ц. 2 р.
 Портной и месяц. (Сказка). „Светоч“ ст. 12, ц. 15 к.
 Пфердменгес, Фриц. — Путешествие с мировой птицей. Пер. с нем. Е. Френкель. „Пролетарий“, ст. 116, ц. 60 к.
 Симушенко, В. — Золушка. (Рассказ в стихах для детей дошк. возраста) „Светоч“, ст. 12, ц. 15 к.

Історія літератури. Критика

Українською мовою

- Дорошкевич, Ол. — Куліш і Милорадовичівна. (Урваний роман). Листи „Слово“, ст. 118, ц. 1 крб. 25 к.
 Коряк, Володимир. — Хвилювистий соціологічний еквівалент. (Лист темної людини). „ВУСПП“ ст. 62, ц. 20 к.
 Марковський, Михайло. — Найдавніший список „Енеїди“ І. П. Котляревського і де-які думки про генезу цього твору. УАН, ст. 184, ц. 1 крб. 50 к.
 Ткаченко, Ів. — П. Куліш. Критико-біограф. Нарис „Книгоспілка“, ст. 72, ц. 65 к.

Російською мовою

- Пушкин. — Статті и матеріали. Под ред. Алексеева. Вып. II. Одесса, ст. 96, ц. 1 р. 50 к.
 Фриче, В. — Очерк развития западных литератур. 3-е перераб. изд. „Пролетарий“, ст. 240, ц. 1 р. 90 к.

Мистецтво

- Гиляров, С. проф. — Каталог. (Музею мистецтва УАН), ст. 76.
 Пчілка, Олена. — Українські узори. Зібрала Олена Пчілка. Вид. 5-е ст. 10 (арк.), ц. 1 крб. 20 к.
 Рулін, П. — Український театральний музей. Завдання и перспективи. УАН, ст. 22.
 Скрипник, М. — Політика Наркомосвіти в галузі мистецтв. Промова на з'їзді робітників мистецтв 2 квітня 1927 р. „Укр. робітник“, ст. 74, ц. 50 к.

Краєзнавство

Українською мовою

- Збірник т. П. „Полтавщина“. Упорядкували Філянський, М., Риженко, Я. Під заг. ред. М. Криворотченка. Держмузей ім. Короленка в Полтаві, ст. 420, ц. 2 крб. 60 к.
 Потапенко, Г. — Хаджібейський лиман. Матеріали до краєзнавства Одеської округи. Окрметодком Одеси, ст. 54.
 Сіцінський, Євтим. — Нариси з історії Поділля. Ч. I-ша. Нарис I. Загальний огляд історії Поділля. Нарис II-й. Передісторія Поділля. 348 мал. та з істор-археолог. мапою. Вінниця. Філія Всенар. Б-ки при УАН, ст. 72, ц. 1 крб. 20 к.

Мовознавство

- Булаховський, Л., проф. — Вступ до порівняної граматики слов'янських мов. Фонетика праслов'янської мови. ХІНО. ст. 84, ц. 1 крб. 45 к.
 Словник зоологічної номенклатури. Ч. II. М. Шарлемань, і К. Татарко. Назви хребетних тварин. ДВУ, ст. 128, ц. 1 крб.

Словник української мови. Зібрала ред. журн. „Кіевская старина“. Упорядкував з дод. власного матеріалу **Б. Грінченко**. 3-є вид., виправлене й доповнене за ред. акад. **С. Єфремова** та **А. Ніковського**, т. II. Д—Й. „Горно“, ст. XXIV + 440, ц. 4 крб.

Тимченко, Є., проф. — Курс історії українського язика. Вступ і фонетика. ДВУ, ст. 172, ц. 1 крб. 10 к.

Український правопис. Дискусійний бюлетень. (Ред. бюлетеня. **Є. Касяненко**, **О. Синявський**, **М. Яловий**) 40 ст.

Книгознавство

Бібліотечний збірник. ч. 2. На науково-бібліотечному фронті УСРР. УАН, ст. 128, ц. 1 крб. 20 к.

Каталог видань „Книгоспілки“. „Книгоспілка“, ст. 52.

Каталог педагогічної літератури. (ДВУ) Література — педагогічна, політ-освітня, робоча бібліотека учня. ДВУ, ст. 48.

Каталог юнацької та дитячої літератури. Історія й практика реформування молоді. Загальна політ література. Спомини. Б-ка молодого лєнінця. Збірники, хрестоматії, читанки-декламатори. Красне письменство — опов. поезії, п'єси. Популярна літ-ра для юнацтва. ДВУ, ст. 48.

Миловидов, Л. — Лікнеп і бібліотека. (Методи та форми звязку) „Геть неписьменість“, ст. 36.

Підручники для шкіл соцвиху на 27/28 навчальний рік. (Каталог). Підручники для I — VII рр. навчання. Робоча биб-ка учня. Дит. б-ка укр. письменників. Книгозбірня установ Соцвиху. Літ-ра для дітей молодшого віку. ДВУ, ст. 32.

Проспект видань (вид-ва „Радянський селянин“) 1926 — 1927 р. (до 1-го вересня). „Рад. селянин“, ст. 12.

Богуславский А. — Массовая и кружковая работа по литературе в рабочем клубе. Одеса „БІП“, ст. 64, ц. 30 к.

Проспект книг, имеющихся в медицинском магазине издательства „Научная Мысль“. Киевское отделение. Киев. отд. изд-ва „Научная Мысль“, ст. 20.

Список № 5 книг, поступивших в техническую библиотеку правления южных жел. дорог в период февраль — декабрь 1926 г. и январь — март 1927 г. и период изданий русской и иностранной техн. литературы на 1927 г. ст. 50.

ПРОДОВЖУЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ
НА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИЙ ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ

„ГАРТ“

Редакційну колегію журналу складає:
В. КОРЯК, І. МИКИТЕНКО, М. ДОЛЕНГО, П. УСЕНКО,
В. СОСЮРА, В. ЮРИНЕЦЬ

ВИЙШОВ З ДРУКУ № 6—7

ЖУРНАЛ „ГАРТ“

має на меті об'єднати всіх українських пролетарських письменників та критиків.

ЖУРНАЛ „ГАРТ“

міститиме художні твори, критичні, публіцистичні та наукові статті з різних питань мистецтва взагалі та літератури зокрема.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 12 міс. . . . 6 крб. — коп.		На 3 міс. . . . 1 крб. 75 коп.
„ 6 „ . . . 3 „ 25 „		„ 1 „ . . . — „ 65 „

Окреме число 75 коп.

Передплату приймає Сектор Періодичних видань ДВУ
Харків, Сергіївська площа, Московські ряди, № 11,
а також уповноважені Періодсектору скрізь по Україні

СЕКТОР ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ Д. В. У.

ПРОДОВЖУЄТЬСЯ ПРИЙОМ ПЕРЕДПЛАТИ
НА МІСЯЧНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ
КРИТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

„ПЛУГ“

Орган спілки селянських письменників «ПЛУГ»

Редагують: Головка А., Мисик В., Панів А., Пилипенко С., Степовий Г.

ЖУРНАЛ МАЄ РОЗДІЛИ:

1. Красне письменство. 2. Статті з критики й теорії літератури. 3. Література й школа. 4. Поточні нотатки. 5. Побут. 6. Критика. 7. Бібліографія. 8. Хроніка. 9. Гумор, шаржі, сатира. 10. Листування.

Адреса Редакції для листування в справах
:: Рукописів — Харків, Пушкінська, № 24 ::

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 рік . . . 4 крб. 50 коп.		На 3 міс. . . . 1 крб. 35 коп.
На 6 міс. . . . 2 крб. 50 коп.		На 1 міс. . . . — крб. 45 коп.

Окреме число 50 коп.

Передплату приймає Сектор Періодичних Видань ДВУ
Харків, Сергіївська площа, Московські ряди, 11.

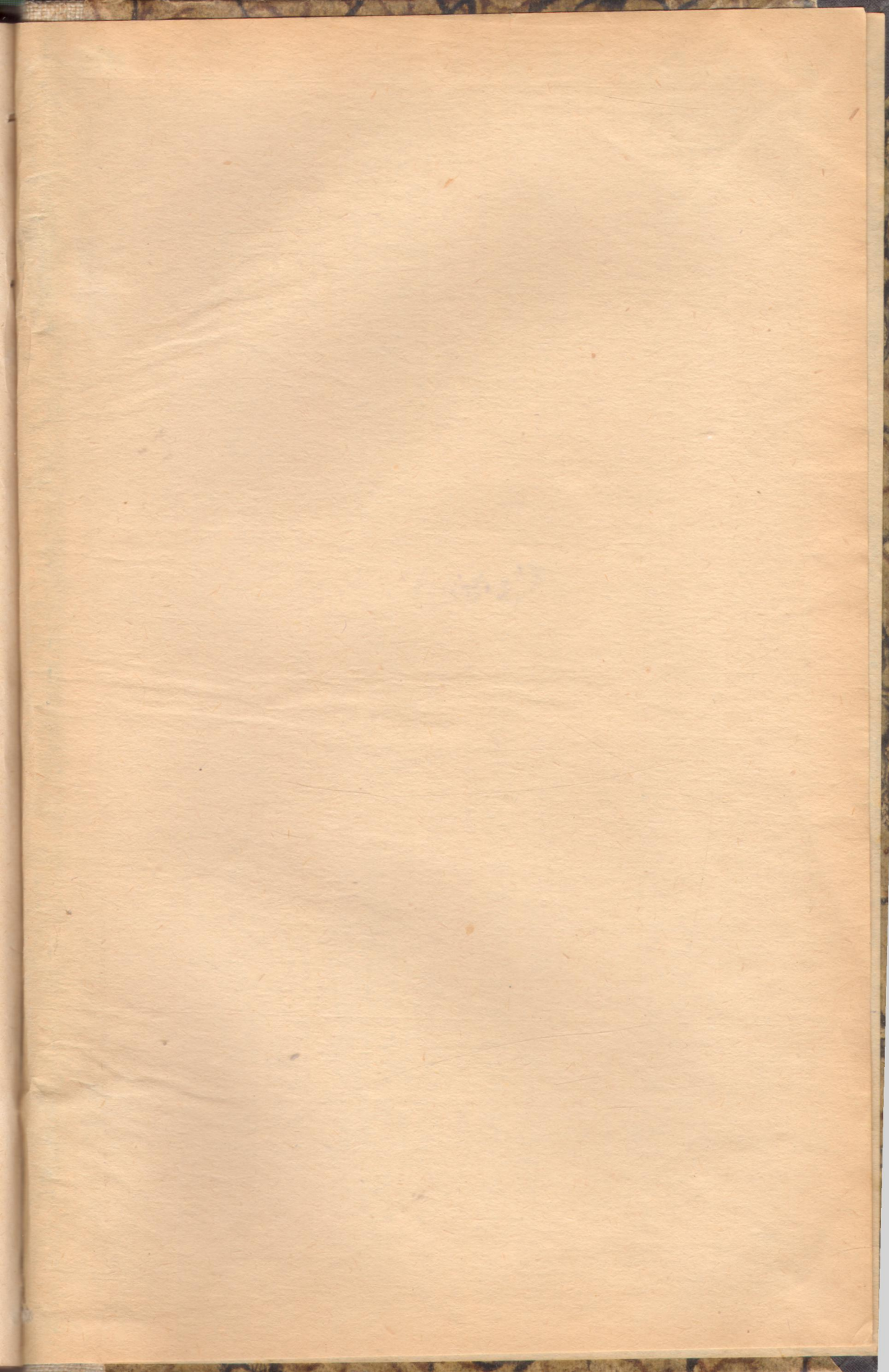
Крім того, передплату приймають уповноважені Поріодсектору
по всіх містах України та поштово-телеграфні контори

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1928 РІК
ПЕРІОДСЕКТОР ДЕРЖАВНОГО ВИДАВНИЦТВА УКРАЇНИ
РОЗЦІНКА ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ НА 1928 РІК

НАЗВА ВИДАНЬ	П Е Р Е Д П Л А Т А							
	На 1 рік		На 6 міс.		На 3 міс.		На 1 міс.	
	Крб.	Коп.	Крб.	Коп.	Крб.	Коп.	Крб.	коп.
I. Літературно-художні, політично-громадські та науково-популярні видання								
1) Червоний Шлях Місячн. . . .	13	50	7	—	4	—	1	60
2) Життя й Революція „ . . .	8	—	4	25	2	50	—	85
3) Ді.Ройте Велт „ . . .	8	—	4	25	2	25	—	85
4) Гарт „ . . .	6	—	3	25	1	75	—	65
5) Красное Слово „ . . .	7	—	3	75	2	—	—	70
6) Плужанин „ . . .	4	50	2	50	1	35	—	45
7) Літературна Газета. Двотижн. . .	2	—	1	10	—	60	—	20
8) Нова Генерація. Місячн. . . .	7	—	3	75	2	—	—	70
9) Знання. Двотижн. . . .	4	90	2	50	1	30	—	45
10) Самоосвіта. Місячн. . . .	7	—	3	75	2	—	—	70
11) Селянський Будинок „ . . .	3	50	1	80	—	90	—	35
12) Безвірник „ . . .	3	50	1	80	—	90	—	35
13) Геть Неписьменність „ . . .	—	48	—	24	—	12	—	04
II. Педагогічні та наукові видання								
14) Шлях Освіти. Щомісячн. . . .	13	50	7	—	4	—	1	60
15) Радянська Освіта „ . . .	3	50	1	80	—	90	—	35
16) Робітнича Освіта „ . . .	6	—	3	25	1	75	—	65
17) Дитячий Рух „ . . .	3	—	1	50	—	75	—	25
18) Україн. Вісник Експериментальної Педагогіки. Трьохмісячн. . . .	8	—	4	50	—	—	—	—
19) Україна. Двохмісячн. . . .	8	—	4	25	—	—	—	—
20) Наук.-Тех. Вісник. Щомісяч. . .	15	—	8	—	4	50	1	75
21) Прапор Марксизму. Трьохмісячн.	8	—	4	50	—	—	—	—
22) Бюлетень НКО. Щотижнев. . . .	4	50	2	40	1	20	—	40
23) Сільсько-Госп. Освіта. Щомісячн.	3	50	2	—	1	25	—	45
III. Історично-Революційні та Політико-Економічні								
24) Летопись Революции. Двохмісячн.	8	—	4	50	—	—	—	—
25) Більшовик України. Двотижн. .	8	50	3	40	1	75	—	60
IV. Дитячі журнали та газети								
26) На Зміну. Щотижн.	1	80	—	90	—	45	—	15
27) Червоні Квіти. Двотижн.	4	80	2	40	1	20	—	40
28) Юный Ленин. Щотижн.	1	80	—	90	—	45	—	15
29) Октябрьские Восток. Двотижн. .	4	80	2	40	1	20	—	40

Передплату приймає Сектор Періодичних Видань ДВУ (м. Харків, Сергіївська площа, Московські ряди, 11), уповноважені Періодсектору по всіх містах України та поштово-телегр. контори

МАЮТЬСЯ КОМПЛЕКТИ ЖУРНАЛУ „РОБІТНИЧА ОСВІТА“ ПО ЦІНІ
4 крб. 50 коп. ЗА ПОВНИЙ КОМПЛЕКТ

100

1-60